

ก้าวไปด้วยกัน

จุฬารเพื่อชุมชนพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุรินทร์ (องค์การมหาชน)
ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2554) ISSN 1906 - 5515

**ผ้าห่อคัมภีร์...
ด้วยแรงแห่งศรัทธา**

**บทเรียนในความมืด :
นิทรรศการที่ไขหัวใจ "ชม"**

**พิพิธภัณฑ์ปากกั้ง
และพิพิธภัณฑ์สุสานทหารจีน**

**"ปัญญา ไชยยศ
พ่อค้าเมี่ยงเมืองเขียงใหม่"**

เรื่องจากปก - ความสำคัญของผ้าห่อคัมภีร์ก็คงคล้ายกับปกหนังสือ หรือเครื่องห่อหุ้มสิ่งสำคัญที่อยู่ภายใน ซึ่งก็คือใบลาน วัสดุบบบางที่เป็นหนังสือรวบรวมความรู้ทั้งศาสตร์ และศิลป์แขนงต่างๆ ของคนในอดีต ไม่ให้เกิดความเสียหาย แต่คุณค่าและความหมายของผ้าห่อคัมภีร์ไม่ได้มีแค่นั้น การตีความจากผู้รู้แสดงให้เห็นถึงความหมายของผ้าห่อคัมภีร์หลายประการ ทั้งเป็นเครื่องแสดงถึงความศรัทธาของชาวพุทธ ในภาคอีสานและภาคเหนือแสดงความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชาย ที่ผู้ชายมักเป็นผู้สร้างและมีโอกาสในการเรียนรู้สรรพความรู้ที่บันทึกไว้ในคัมภีร์ ส่วนผู้หญิงมีบทบาทในการทอผ้าแล้วนำมานั้นมาถวายเป็นผ้าห่อคัมภีร์ คุณค่าสำคัญอีกประการหนึ่งของผ้าห่อคัมภีร์ คือเครื่องสะท้อนประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตท้องถิ่น

หลายเดือนที่ผ่านมาดิฉันมีโอกาสเข้าไปเยี่ยมชมและร่วมในการสำรวจผ้าห่อคัมภีร์ที่พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดคงคาราม จ.ราชบุรี อ.ประจักษ์ศิลปาคม โพนศรีทอง ผู้ศึกษาค้นคว้าประวัติและวิถีการทอผ้ามากกว่า 20 ปี ได้ให้ความรู้กับทีมพิพิธภัณฑ์ ทำให้ทีมงานได้รู้จักผ้าหลากหลายชนิดจากนานาชาติทั้งผ้าอินเดีย ผ้าญี่ปุ่น ผ้าฝรั่ง ผ้าอูยก ผ้าเขมร ซึ่งผ้าแต่ละชนิดถูกนำเข้ามาช่วงเวลาต่างกัน ใช้โอกาสต่างกัน ผู้ใช้ก็ต่างกัน บางผืนมีประวัติชีวิตของเจ้าของผ้า ที่เล่าขานโดยลูกหลาน ฯลฯ

ผ้าห่อคัมภีร์จึงมีความหมายสำคัญมากกว่าเครื่องห่อหุ้ม ที่มีลวดลายวิจิตร แต่สะท้อนให้เห็นความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของคนในอดีต ประวัติศาสตร์ การค้า ค่านิยม และชีวิตของผู้คน

ก้าวไปด้วยกันฉบับนี้ ยังเต็มไปด้วยสาระความรู้ ความบันเทิง และข่าวสารความเคลื่อนไหวของคนในวงการพิพิธภัณฑทั้งในและต่างประเทศ คุณธีรวัฒน์ แสนคำใจดีเขียนมาแนะนำพิพิธภัณฑที่น่าสนใจหลายแห่งชวนให้คนคอพิพิธภัณฑได้ไปเยี่ยมชมและทำความรู้จักกัน หลายคนรอตอนต่อของพิพิธภัณฑกองทัพทหารจีนซี ที่นำเสนอตอนแรกไปในฉบับปีที่ 6 ฉบับที่ 3 และต่อด้วยความประทับใจการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑปักกิ่งในจีน ของนักท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ

108-1009 พาเราเข้าไปหาประสบการณ์ในความมืด นิทรรศการที่ไม่ได้ดูด้วยตา แต่รับรู้ด้วยการคลำ การดม การชิม การฟัง การพูด

และแม้ว่างานเทศกาลพิพิธภัณฑจะผ่านพ้นไปแล้วแต่ก็ยังคงอยู่ในใจใครหลายคน ฉบับนี้มีตอนต่อของเสียงสะท้อนของคนรักพิพิธภัณฑที่สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับงานเทศกาลและความเป็นพิพิธภัณฑท้องถิ่น พร้อมคอลัมน์ใหม่ “เรื่องเล่าและข้าวของ” ที่ผู้เขียนพยายามเก็บเรื่องราวความรู้จากคนท้องถิ่นระหว่างการเดินทางมาเทศกาลพิพิธภัณฑท้องถิ่น ออกมาถ่ายทอดให้ได้อ่าน เป็นการสร้างความหมายและเรื่องเล่าให้กับข้าวของด้วยคำบอกเล่าของผู้เป็นเจ้าของ เช่นเดียวกับ ดอกรัก พยัคศรี ที่คร่ำคร่าค้นหาความหมายและเสนอภาพอาวุธโบราณที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมชาดกเรื่องจันทคาต ฉบับวัดท่าพูด มาให้อ่าน และมีอีกหลายเรื่องราวน่าสนใจที่ท่านสามารถติดตามได้ในเล่มนี้ค่ะ

วธ.ได้รับงบปี 55 เพิ่ม 300 ล้านบาท เน้นสร้างหอศิลป์ ร่วมสมัย

นายสมชาย เสียงหลาย ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) เปิดเผยว่า วธ.ได้อนุมัติงบประมาณประจำปี 2555 จำนวน 5,500 ล้านบาท มากกว่าปีที่แล้ว 300 ล้านบาทเท่า นั้น จึงได้มอบหมายให้แต่ละกรมไปจัดลำดับความสำคัญว่าจะทำโครงการไหนก่อนหลัง โดยเลือกกิจกรรมให้สอดคล้องกับแผนงานรัฐบาลและแผนงานของกระทรวงก่อนเป็นอันดับแรก เน้นการสร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เช่น กรมศิลปากร เน้นสร้างแหล่งเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์และอุทยานประวัติศาสตร์ ให้มีความสะดวกปลอดภัย ทำให้เด็กเข้าใจในสาระของมรดกวัฒนธรรมผ่านสื่อสมัยใหม่ กรมส่งเสริมวัฒนธรรมเน้นกิจกรรมที่ทำให้เห็นคุณค่าของวิถีชีวิตที่คนไทยแต่ละภาคปฏิบัติอยู่ โดยให้ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมขับเคลื่อนฟื้นฟู

สำหรับงบประมาณ 300 ล้านบาทที่เพิ่มขึ้น ได้รับในส่วนของการสร้างหอศิลป์ร่วมสมัยในพื้นที่พัฒนาศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ให้เป็นพื้นที่บริการระดับนานาชาติ จำนวนกว่า 150 ล้านบาท กรมศิลปากรได้รับงบประมาณจำนวน 60 ล้านบาท ในการสร้างห้องสมุดดิจิทัลรวบรวมพระราชกรณียกิจพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่วนที่เหลือเป็นงบประมาณในการซ่อมแซมพัฒนาแหล่งโบราณสถาน อย่างไรก็ตาม งบประมาณหลักของกรมศิลปากรที่ได้เพิ่มมาจะเน้นไปที่การส่งเสริมการเรียนรู้ ทำให้คนเข้าไปใช้พิพิธภัณฑ์ได้ความรู้ ขณะเดียวกันจัดสรรงบประมาณหนึ่งดูแลเรื่องความปลอดภัยโบราณวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์นั้นๆ ด้วย (ผู้จัดการ วันที่ 11 เมษายน 2554)

กรมศิลป์ ห่วงพระธาตุไชยา เสียหายจากน้ำท่วม

เมื่อวันที่ 4 เมษายน นางโสมสุดา ลียะวนิช อธิบดีกรมศิลปากร กล่าวว่า กรมศิลปากรรู้สึกเป็นห่วงสถานการณ์น้ำท่วมภาคใต้ เพราะส่งผลกระทบทำให้โบราณสถานและพิพิธภัณฑสถานได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะพระบรมธาตุไชยาและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ที่ขณะนี้ระดับน้ำยังท่วมสูง ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าไปตรวจสอบความเสียหายโดยรวมได้ จึงสั่งการให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่เพื่อเข้าไปตรวจสอบโดยเร็วที่สุด พร้อมประเมินการบูรณะซ่อมแซมพื้นที่หลังน้ำลด เนื่องจากเกรงว่าโครงสร้าง

ของพระธาตุและโบราณวัตถุภายในจะได้รับความเสียหาย เพราะแช่น้ำเป็นเวลานาน

ด้าน น.ส. จันทร์แสง ไตรเกษม ผอ.สำนักศิลปากรที่ 14 นครศรีธรรมราช กล่าวว่า ภายในสัปดาห์นี้จะส่งเจ้าหน้าที่ของสำนักศิลปากรที่ 14 เข้าไปสำรวจโบราณสถานในพื้นที่ภาคใต้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์น้ำท่วมทั้งหมด ซึ่งจุดที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดคือพระบรมธาตุไชยา เพราะน้ำท่วมสูงมาก ส่วนภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินั้น ขณะนี้ทราบว่าเจ้าหน้าที่เริ่มทยอยขนของหนีน้ำแล้ว (ไทยรัฐ วันที่ 5 เมษายน 2554)

ชาวเมืองเบียร์แฟน “กะบูก” เกรียมประท้วง สวนสัตว์ “สตัมพ์โฮว”

สัตว์โลกผู้น่ารัก ไว้ในพิพิธภัณฑสถาน

ชาวเยอรมันซึ่งเป็นแฟนของคณะทูต หมิซัว โลกผู้น่ารักขู่วางใจชาวโลก ซึ่งควนเสียชีวิตด้วยอายุเพียง 4 ปี เมื่อวันที่ 19 มีนาคม ที่ผ่านมา ได้เตรียมรวมตัวประท้วงกันที่สวนสัตว์กรุงเบอร์ลินในช่วงสุดสัปดาห์นี้ เพื่อประท้วงแผนการที่สวนสัตว์มีแผนจะ “สตัมพ์” หมิ

คณะทูต เพื่อนำมาแสดงให้ผู้คนได้รำลึกถึงมันในพิพิธภัณฑ์กรุงเบอร์ลิน โดยกลุ่มซึ่งก่อนหน้านี้ได้เข้าซื้อประท้วงทางอินเทอร์เน็ตระบุว่า คณะทูตควรจะถูกเผามากกว่าถูกนำมาสต๊าฟฟ์โชว์

จากการสำรวจของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในกรุงเบอร์ลินระบุว่า 73 % ของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่างคัดค้านการที่คณะทูตจะถูกนำมาโชว์อีกในพิพิธภัณฑ์ และสมาชิกกลุ่มบางรายยังระบุว่า ที่ผ่านมา สวนสัตว์หาประโยชน์จากคณะทูตได้เป็นเงินจำนวนหลายล้านยูโร และตอนนี้ก็ยังคงหาประโยชน์จากร่างไร้วิญญาณของมันอีก

รายงานระบุว่า ขณะนี้พิพิธภัณฑ์ได้เตรียมพร้อมจะสต๊าฟฟ์ร่างของหมีคณะทูตแล้ว โดยเจ้าหน้าที่สวนสัตว์ประกาศกร้าวว่า สวนสัตว์ได้ตัดสินใจอย่างแน่วแน่แล้วในเรื่องนี้ และไม่จำเป็นต้องฟังเสียงค้านของแฟน ๆ คณะทูตแต่อย่างใด แม้คนเหล่านี้จะมีจำนวนเรือนพันเรือนหมื่นก็ตาม (มติชน วันที่ 1 เมษายน 2554)

นักประวัติศาสตร์อังกฤษทูลเกล้าฯ ถวายบัตรพระนาม

นางจิน สก็อตต์ (Jean Scott) นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษเป็นตัวแทนตระกูลดาร์รอง (ตระกูลอันเป็นเจ้าของบัตรพระนาม) ทูลเกล้าฯ ถวายบัตรพระนามในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับจริงอายุกว่า 150 ปี จำนวน 40 ฉบับ ต่อสมเด็จพระเทพรัตน-

ราชสุตาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวันคล้ายวันสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันที่ 26 มีนาคม 2554 เพื่อเก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์เทคโนโลยีภาพถ่ายฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เช่น้น วันที่ 24 มีนาคม 2554)

ผ้าห่อคัมภีร์...

ด้วยแรงแห่งศรัทธา

ช่วยกันนำคัมภีร์ออกจากตู้เก็บคัมภีร์

พระคุณเจ้าช่วยแกะสายรัดห่อคัมภีร์

สวัสดีปีใหม่ไทยค่ะ ญาติผู้ใหญ่ที่เคารพ และเพื่อนพ้องน้องพี่ชาวก้าวไปด้วยกัน

อาจจะเข้าไปสักหน่อย แต่พี่หมึกกับกบอ้วนตั้งใจนะค่ะ ขอให้ทุกท่านมีความสุขตลอดปีค่ะ ช่วงสงกรานต์กับอ้วนกับพี่หมึกแยกย้ายกันกลับบ้านค่ะ ไปใช้เวลาช่วงวันหยุดยาวกับครอบครัว เข้าวัดทำบุญ (บ้าง) ตามประเพณีปฏิบัติและแรงศรัทธาที่มีเดี๋ยวนี้เราทำบุญกันด้วย “ปัจจัย” หรือ “เงิน” เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากทางวัดจัดเตรียมทุกอย่างไว้พร้อมสรรพ ไม่ว่าจะเป็นดอกไม้ธูปเทียนถวายพระ หรือชุดสังฆทาน เราสามารถเลือกจ่ายได้ตามกำลังศรัทธา และเงินในกระเป๋า กบอ้วนไม่ได้มองว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ดีนะค่ะ เพราะสะดวกและเหมาะสมกับสังคมสมัยนี้ (โดยเฉพาะคนอย่างกบอ้วน) ซึ่งแตกต่างกับสมัยก่อนที่ทุกสิ่งทุกอย่างจะถูกจัดเตรียมมาอย่างดีจากบ้าน จนมีคนพูดว่า “ของถวายวัดเป็นของดีที่สุด”

ข้อนี้กบอ้วนไม่เถียงค่ะ เพราะข้าวของในพิธีกรรมตามวัดต่างๆ ล้วนเป็นเครื่องพิสูจน์

พิธีกรรมที่พื้นบ้านวัดคงคาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี เป็นตัวอย่างของการเก็บข้าวของขึ้นดี ขึ้นเด่นของชาวมอญลุ่มน้ำแม่กลองได้เป็นอย่างดี มีทั้งกระเจกเขียนสี เครื่องปั้นดินเผา เครื่องถ้วย ใบลานอักษรมอญ ฯลฯ ของขึ้นเด่นอีกชิ้นที่พี่หมึก กบอ้วน และอ.ประภัสสร โพธิ์ศรีทอง (ผู้เชี่ยวชาญในการศึกษาผ้า) ไปพบเจอมาก็คือ “ผ้าห่อคัมภีร์” หลากสีสน

หลากหลายลายที่ห่อโบราณเป็นมัดๆ อัดอยู่เต็มตู้เก็บคัมภีร์ อ.ประภัสสรให้ความเห็นว่า ผ้าบางชิ้นน่าจะมียุคตั้งแต่ช่วง ร.4 ถึง ร.5 ขณะที่บางผืนเป็นผ้าพิมพ์ลายพิเศษที่ไม่ค่อยได้พบเห็นทั่วไปนัก

กำลังจะคลี่ห่อผ้า

สำรวจผ้าในห่อว่า มีกี่ชิ้น

รหัสใหม่) เขียนรหัสบนผืนผ้า (ถ้าเขียนไม่ได้ ควรเขียนรหัสบนผ้าดิบแล้วนำมาเย็บติดที่ผืนผ้า) จากนั้นนำไปวางราบ แยกประเภทผ้า และค้นผ้าแต่ละผืนด้วยกระดาษนุ่มไร้กรด เป็นอันเสร็จขั้นตอนค่ะ (เหนื่อยไหมคะ...แอบถอนหายใจเลย...)

จากการสำรวจในเบื้องต้นของทีมงาน พบว่าผ้าห่อคัมภีร์ที่ทางพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดคงคารามเก็บสะสมนั้น มีหลากหลายชนิดทั้งผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้าแพร ผ้าซาติน (หรือผ้าต่วนฝรั่ง) ผ้าปุม (ผ้าไหมมัดหมี่) ผ้าอัตลัด (ผ้าทอด้วยไหมและเส้นทองหรือเงิน มีลายเป็นดอกต่างๆ) ผ้ามัสรู (ผ้าทอด้วยไหมมีลักษณะเป็นลายริ้ว) ผ้าตาด (ผ้าทอด้วยทองแล้กับไหมสี ไม่มีลวดลาย) และผ้าพิมพ์ ทั้งจากประเทศอินเดียและญี่ปุ่น นอกจากนี้ลวดลายของผ้าพิมพ์ก็มีความหลากหลายค่ะ บางผืนเราสามารถบอกได้ว่าผ้าผืนนี้อายุเท่าไร หรือผ้าผืนนี้มีไว้ทำอะไร โดยดูจากลายของผ้า น่าสนใจไหมคะ?... พี่หมึกกับกบอ้วนจะตื่นตื่นทุกครั้งที่มีการแกะห่อผ้าห่อคัมภีร์ เพราะเราไม่รู้เลยว่า เราจะพบผ้าแบบไหนบ้างในห่อนี้ แล้วห่อนี้จะมีผ้าห่อกี่ชิ้น แล้วแต่ละผืนมีสภาพเป็นอย่างไร

ขอเล่าขั้นตอนการสำรวจผ้าห่อนะคะ เราเริ่มจากนำห่อคัมภีร์ออกจากตู้เก็บคัมภีร์ แกะสายรัดคัมภีร์ ถ่ายภาพก่อนคลี่ผ้า จากนั้นคลี่ผ้าห่อคัมภีร์ออก ดูว่ามีทั้งหมดกี่ผืน นำผ้าแต่ละผืนมาคลี่ให้สุดขนาดของผ้า ถ่ายภาพผ้าทั้งผืนแล้วถ่ายเจาะเฉพาะลายผ้า บันทึกรายละเอียดของผ้าแต่ละผืนให้รหัสผ้า(ตัวเลขและตัวอักษร) โดยใช้รหัสเดียวกับรหัสของโบราณผืนนั้น (ในกรณีที่ไม่มีรหัส เราต้องให้

พระคุณเจ้าช่วยคัดเลือกผ้า

จัดวางผ้า ก่อนถ่ายรูป

การถ่ายภาพควรใช้แสงธรรมชาติ และถ่ายให้เห็นผ้าทั้งผืน

ตัวอย่างผ้าห่อคัมภีร์ชนิดต่างๆ

อย่างที่เล่าค่ะ ขั้นตอนนี้เป็นแค่เพียงการสำรวจและทำรายการผ้าแต่ละผืนอย่างคร่าวๆ ขึ้นต่อไปยังต้องสำรวจและบันทึกรายละเอียดของผ้าแต่ละผืนอีกครั้ง รวมถึงอาจจะต้องทำการซ่อมแซมผ้าเบื้องต้นด้วย จึงขอเชิญชวนผู้ที่มีจิต “อาสา” อยากเรียนรู้เรื่อง “ผ้า” เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของทีมงานช่วยกันอนุรักษ์ผ้าห่อคัมภีร์ที่มีคุณค่าและสวยงามเหล่านี้ค่ะ... ถ้าเราถือว่า การบวชพระ เป็นการแสดงออกซึ่งศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ของลูกผู้ชาย การทำผ้าห่อคัมภีร์ถวายวัดก็อาจเป็นการแสดงออกซึ่งแรงศรัทธาของลูกผู้หญิง เมื่อผู้สร้างผ้าห่อคัมภีร์ ทำด้วยจิตศรัทธา คนรุ่นหลังเช่นเราๆ ท่านๆ ก็ควรจะดูแลรักษา ทำการศึกษา และอนุรักษ์ตามแรงศรัทธาที่มีต่อศาสนาเช่นกัน

ท่านที่สนใจจะเป็น “อาสาสมัคร” ช่วยอนุรักษ์ผ้าห่อคัมภีร์ชุดนี้ ร่วมกับชาวชุมชนวัดคงคาราม โปรดติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวได้ที่เว็บไซต์ศูนย์ฯ www.sac.or.th (เร็วๆ นี) พี่หมึกกับกบอ้วนจะส่งข่าวให้เป็นระยะๆ ค่ะ ถือเสียว่า นอกจากจะได้เรียนรู้เรื่องผ้าแล้วยังได้ทำบุญร่วมกันอีกนะคะ

สาธุ สาธุ...

พี่หมึก กับ กบอ้วน ... (บอกบุญ)

บทเรียนในความมืด : นิทรรศการที่ใช้หัวใจ “ชม”

จากประสบการณ์เยี่ยมชมนิทรรศการ เรื่อง “บทเรียนในความมืด” หรือในชื่อภาษาอังกฤษว่า Dialogue in the Dark ที่จัดแสดง ณ จัตุรัสวิทยาศาสตร์ องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ หรือ อพวช. ชั้น 4 อาคารจามจุรีสแควร์ สามย่าน เมื่อกว่าสามเดือนที่ผ่านมา ผมตัดสินใจที่จะเขียนข้อคิดเห็นสั้นๆ ขึ้นมา บทหนึ่งเพื่อเป็นการบันทึกความรู้สึกของตนเอง หลังจากที่ได้ “ชม” นิทรรศการ นั้น และยังถือเป็นการเชิญชวนให้ผู้อ่าน ได้มีโอกาสไป “ชม” นิทรรศการด้วยอีก ค่ำรบหนึ่ง ในช่วงเวลาที่เหลืออยู่ของการ จัดแสดงนิทรรศการดังกล่าว

“ชม” นิทรรศการในความมืด

จะว่าไปแล้ว ผมใช้คำนี้ คงไม่ใช่คำที่ถูกต้องเท่าไรนักสำหรับการหา ประสบการณ์จากนิทรรศการดังกล่าว เพราะตลอดระยะเวลาตั้งแต่ผมได้ก้าวเข้าสู่พื้นที่ นิทรรศการ ผมไม่มีโอกาสใช้ดวงตาทั้งสองของตนเอง ในการรับรู้เรื่องราวต่างๆ ใน นิทรรศการแม้แต่น้อย ผมได้รับคำแนะนำให้ถอดแว่นตา ซึ่งผมใส่เป็นปกติในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน และให้ถือไม้เท้าเช่นเดียวกับที่ผู้พิการทางสายตาใช้ในการเดินทางหรือ รับรู้เกี่ยวกับสิ่งรอบตัว จากนั้น มีมัคคุเทศก์พาเราเดินแถวเข้าไปข้างใน เพื่อเรียนรู้เรื่อง ราวต่างๆ ที่จัดแสดงไว้

ฉากของนิทรรศการไม่ได้มีสีสันจากแสงไฟหรือภาพกราฟิก ไม่มีวัตถุที่จับต้องไม่ได้ และไม่ได้จัดวางไว้ในตู้กระจก ตรงกันข้าม การจัดแสดงทั้งหมดซ่อนตัวอยู่ในความมืดดำ เพราะไม่มีแสงสีใดรั่วลอดเข้าไปภายในบริเวณดังกล่าว ฉากแต่ละฉากคือการจำลองสถานที่ที่เราคุ้นเคยอยู่ทุกเมื่อเชิ้อวัน บ้าน ถนน ตลาด และสถานที่อื่นๆ อีกหลายแห่งที่เรามีโอกาสได้พบเจอ เมื่อผู้อ่านอ่านมาถึงตรงนี้ อาจตั้งคำถามขึ้นในใจว่า ในเมื่อผมบอกว่าฉากทั้งหมดอยู่ในสถานที่ที่อับแสง แล้วโยมาเล่าได้เป็นฉากๆ ว่าตนเองได้พบ “ได้เห็น” อะไรมากมายขนาดนี้

ครับ เป็นสัตย์จริงว่า ผม “ไม่เห็น” อะไรเลย แต่ผมยังขมนิทรรศการอยู่ดี แต่ในการชมครั้งนี้ ผมไม่มีโอกาสใช้ผัสสะทางสายตาแม้แต่น้อย แต่ใช้การสัมผัส การชิม การได้ยิน และการดม เป็นเครื่องนำทางให้ผมสร้างจินตภาพของการจัดแสดง รวมทั้งการมีโอกาสนทนากับมัคคุเทศก์ที่แปลตามตัวว่า “ผู้นำทาง” โดยแท้จริง เธอพาเราไปหาประสบการณ์ในความมืด ด้วยเหตุนี้ ผมจึงสามารถบอกได้ว่า สิ่งที่ผมกำลัง “ชม” นั้นคืออะไร และสิ่งนั้นอยู่ในฉากการจัดแสดงเช่นใดในนิทรรศการ

องค์ประกอบอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการสร้างจินตภาพของผม คือบทสนทนา ระหว่างผมกับมัคคุเทศก์ รวมทั้งเพื่อนที่ร่วมหาประสบการณ์ในการเข้าขมนิทรรศการพร้อมกัน มัคคุเทศก์จะทำหน้าที่ในการนำเราไปยังจุดหมายที่ได้รับการกำหนดเอาไว้ในแต่ละห้อง และตรวจสอบว่าสมาชิกที่เข้าชมพร้อมกันนั้น เดินผ่านเข้าไปยังบริเวณในแต่ละส่วนนิทรรศการเรียบร้อยแล้วหรือไม่ เพราะในแต่ละตำแหน่งของการชม มีห้องที่ปิด-เปิดด้วยประตูกันไว้เป็นระยะๆ เพื่อให้ ผู้ชมชุดต่อมาได้เข้าชมบริเวณของนิทรรศการ นอกจากนี้ มัคคุเทศก์ยังทำหน้าที่ในการตั้งคำถามจากสิ่งที่เราได้สัมผัส ได้ยิน ได้กลิ่น ได้ดม และพยายามตอบว่า สิ่งนั้นๆ คืออะไร ทำไมเราจึงคิดว่าเป็นสิ่งนั้นๆ ทั้งหลายทั้งหมดนี้คือ “ภาพ” นิทรรศการจากการชม

“เรียนรู้” บทเรียนในความมืด

สารพัดจินตภาพ เสียง สรรพสำเนียง กลิ่น รส สัมผัส บอกอะไรกับผม? คงปฏิเสธไม่ได้ว่า การเดินทางมาขมนิทรรศการครั้งนี้ สร้างความรู้สึกที่แปลกใหม่มากมายให้กับตัวเอง เพราะอย่างที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นว่า การขมนิทรรศการครั้งนี้ไม่ได้ใช้สายตาแม้แต่น้อย ผู้วางแผนคิดและทีมงานที่สร้างนิทรรศการจงใจให้เราอยู่ในสภาพเช่นเดียวกับ

ความพิการทางสายตา
ของเพื่อนร่วมโลกที่เป็น
คนตาบอด แม้สถานการณ์
ดังกล่าวเป็นเพียงการจำลอง
ก็ตาม

ประการแรก ผมได้
เรียนรู้ว่า การเรียนรู้โลกของ
ตนเองที่ผ่านมาใช้ผัสสะทาง
สายตา มาก หรืออาจจะมาก

กว่าผัสสะอื่นๆ ที่ร่างกายคนเราสามารถใช้ในการรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว อาจจะเป็นเพราะ
เหตุนี้ที่ทำให้ผัสสะอื่นๆ ลดประสิทธิภาพของการรับรู้สิ่งแวดล้อม อนึ่ง การทดลองอยู่ใน
สภาพชั่วคราวที่ไม่สามารถมองเห็นอะไรเลย พอจะช่วยให้ผมเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของคน
ที่ไม่สามารถใช้ผัสสะทางสายตา อย่างไรก็ตาม ผมไม่อาจกล่าวได้ว่า นิทรรศการดังกล่าว
ช่วยให้ผม “เข้าใจ” คนตาบอด สำหรับผม การที่ตนเองอยู่ในสภาพเช่นนั้นชั่วคราวช่วย
ไม่มีทางจะทำให้ตนเองเข้าใจ (ถึง)ใจ เขาหรือเธอได้ แต่อย่างน้อยที่สุด นิทรรศการสอน
ให้ผมได้ลุ่มคิด หากในวันข้างหน้า ตนเองได้พบคนพิการทางสายตา อะไรบ้างที่ผม
สามารถจะช่วยเขาหรือเธอได้ หากพวกเขาต้องการความช่วยเหลือ

ประการต่อมา จินตภาพสัมพันธ์โดยตรงกับภาพของสิ่งที่ผมได้เรียนรู้มาก่อน
หน้า หากกล่าวอีกนัยหนึ่ง การเรียนรู้นิทรรศการที่ใช้อาการสัมผัสผ่านผัสสะต่างๆ จน
ทำให้เราเกิดจินตภาพบางประการ เป็นกระบวนการที่เรากลับไปค้นหาภาพที่เราเคย
รู้จักมาก่อน เช่น ในฉากสวนจำลอง ถนนจำลอง ทั้งหมดคือการพาตัวผมกลับไปอ้างอิง
กับประสบการณ์เดิมที่ตนเองได้บันทึก เชื่อผมเถอะครับว่า จินตภาพของสนามหญ้า ม้านั่ง
รูปปั้น หรือทางเท้าและถนน ที่เราได้จากขมนิทรรศการ ไม่มีทางเหมือนกับ “ภาพ”
ที่มีคฤศณ์ซึ่งเป็นผู้พิการทางสายตาสร้างขึ้นจากโลกที่ไม่มีแสงและสีของเขาและเธอ และ
นี่เองเป็นเหตุผลที่ผมพยายามบอกว่า “นิทรรศการไม่ได้ช่วยให้ผมเข้าใจ (ถึง)ใจพวกเขานัก”

ประการสุดท้าย บทสนทนาในความมืด คือ “ข้อความ” อีกชุดหนึ่งที่สำคัญ
ของนิทรรศการเรื่องนี้ สำหรับผม หากการเดินทางชมนิทรรศการ เป็นไปโดยลำพังในลักษณะ

เดียวกับที่ผมชมนิทรรศการอื่นๆ ผมคงได้รับรู้เพียงว่า คนตาบอดน่าจะเรียนรู้สิ่งรอบตัวจากผัสสะต่างๆ ของร่างกายแบบนั้นแบบนี้ และที่สำคัญคือ กว่าจะคลำทางออกจากห้องนิทรรศการได้ คงต้องใช้เวลายาวนานกว่าการเข้าชมที่มีัมคฺเทศก์อย่างแน่นนอน หรือกระทั่งอาจจะเจ็บตัว เพราะคงเดินสะเปะสะปะไปมาไร้ทิศทาง

ทำไมผมบอกว่าบทสนทนาระหว่างตัวเองกับัมคฺเทศก์ในความมืดเป็นสิ่งสำคัญ เพราะในชีวิตประจำวันของผมไม่มีโอกาสวิสาสะกับผู้พิการทางสายตา ผมไม่เคยมีเพื่อนหรือไม่เคยทำงานอาสาสมัครใดๆ เช่นการอ่านหนังสือและบันทึกเสียงจนเป็น “หนังสือเสียง” ให้ผู้พิการทางสายตาได้รับความรู้จากสิ่งต่างๆ ที่เขาและเธอสนใจ ฉะนั้น ห้วงยามของการชมนิทรรศการที่ได้พูดคุยกับัมคฺเทศก์สาว(ตัว)น้อย คือช่วงเวลาที่ผมได้เปิดโลกทัศน์ของตัวเองมากขึ้น

ผมมีโอกาสถามเธอว่า เรื่องใดบ้างที่เรียนรู้ได้ยากยิ่งในโลกของเธอ เธอยกตัวอย่างเรื่องของ “สี” เพราะในโลกของเธอไม่มีแสงและสีที่เร้นลอดเข้าไปในผัสสะของสมอง ฉะนั้น เธอไม่มีทางบอกได้เลยว่า สิ่ง “เห็น” นั้น เป็นสีแดง ขาว หรืออื่นๆ คำถามและคำตอบอีกข้อหนึ่งที่ยังคงตรึงอยู่ในใจตัวเอง ผมถามเธอว่า สิ่งใดที่ยากยิ่งที่จะลงมือทำ เธอตอบผมด้วยการตั้งคำถาม “ยากแบบไหนคะ ยากเพราะไม่อยากทำ หรือยากเพราะทำไม่ได้” คำถามของเธอทิ้งให้ผมอยู่ในความสงัดของนิทรรศการชั่วขณะ

จากนั้น ผมมีโอกาสได้ถามถึงชีวิตประจำวัน เธอตอบอย่างภาคภูมิใจว่า ในขณะนี้ เธอทำงานแปลที่สำนักข่าวแห่งหนึ่ง ผมจึงได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับวิทยาการคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาเพื่อตอบสนองการใช้งานเฉพาะของผู้ใช้ที่มีความต้องการพิเศษ นั่นหมายถึง คอมพิวเตอร์ที่สามารถแปลภาษาเบลล์ให้เป็นภาษาไทย เทคโนโลยีเช่นนี้แสดงให้เห็นบทบาททางสังคมได้อย่างชัดเจน เรายังคุยกันอีกหลายเรื่อง แต่มีอีกเรื่องหนึ่งที่ติดอยู่ในใจของคนทำงานพิพิธภัณฑ์เช่นผม

เธอเล่าให้ฟังว่า การเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เป็นประสบการณ์ที่ทั้งน่าสนใจและน่าอึดอัดใจ แน่นนอนว่า การจัดกลุ่มเที่ยวพิพิธภัณฑ์ให้กับคนพิการเป็นเรื่องที่ดี เพราะเป็นการเปิดโอกาสการเรียนรู้ของคนในสังคม แต่หากการเรียนรู้เหล่านั้น มีแต่การฟังคำบรรยายโดยไม่มีโอกาสเข้าใจมิติของวัตถุที่จัดแสดงอยู่ในตู้จัดแสดงแล้ว เธอก็ไม่เข้าใจว่าจะไปพิพิธภัณฑ์เพื่ออะไร เพราะหากนั่งอ่านหนังสือคงไม่แตกต่างกัน ผมขอทั้งคำถามนี้ไว้กับผู้อ่าน เพื่อหาคำตอบร่วมกันในวันข้างหน้า

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านริมแม่น้ำน่าน

จังหวัดพิษณุโลก :

จากของเก่า-ของโบราณสู่การบูรณาการองค์ความรู้เพื่อชุมชน

แม่น้ำน่านเป็นแม่น้ำสายสำคัญของแม่น้ำเจ้าพระยา มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาในเขตจังหวัดน่าน ไหลผ่านจังหวัดน่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร และไหลมาบรรจบกับแม่น้ำยมและแม่น้ำปิงที่จังหวัดนครสวรรค์แม่น้ำเจ้าพระยา สองฝั่งแม่น้ำน่านช่วงที่ไหลผ่านจังหวัดพิษณุโลก เต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน เศรษฐกิจ ความเชื่อและวัฒนธรรมที่น่าสนใจ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นข้อมูลเบื้องต้นหรือข้อมูลพื้นฐานที่ชุมชนสามารถนำมาบูรณาการหรือประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์และคุณค่าได้

ตลอดความยาวกว่า 130 กิโลเมตรของแม่น้ำน่านในเขตจังหวัดพิษณุโลก หลายชุมชนมีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมหรือนำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้และสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมโบราณวัตถุ ข้าวของเครื่องมือเครื่องใช้ในอดีตมาจัดทำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน การนำเรือเอี่ยมจันท์เล็กใช้แล้วขึ้นบก มาทำเป็นห้องสมุดหรือแหล่งเรียนรู้ของชุมชน สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงแนวความคิดทางด้านการอนุรักษ์ และบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นของผู้คนริมฝั่งแม่น้ำน่าน จังหวัดพิษณุโลก ได้เป็นอย่างดี ผู้เขียนจึงขอนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่มีอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านในปัจจุบัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการบูรณาการวัฒนธรรมริมน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นอกเหนือจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระพุทธชินราช ที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร พิพิธภัณฑ์เมืองพิษณุโลก ที่ตั้งอยู่ในบริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ส่วนวัง

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ที่ปรึกษากลุ่มประวัติศาสตร์สองข้างทาง ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

จันทร์) และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำทวี ซึ่งรวบรวมโบราณวัตถุและข้าวของเครื่องใช้ของชาวพิษณุโลกในอดีตมาจัดแสดงแล้ว ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำน่านยังมีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่ชุมชนท้องถิ่นร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นอีกหลายแห่ง ล้วนแล้วแต่มีสิ่งของที่น่าสนใจไม่แพ้พิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่เลยทีเดียว

1. พิพิธภัณฑ์วัดท่าตะเคียน ตั้งอยู่ภายในวิหารหลวงพ่อทองสุข วัดท่าตะเคียน ตำบลจอมทอง อำเภอเมืองพิษณุโลก วัดท่าตะเคียนเป็นวัดโบราณแต่ไม่เหลือร่องรอยโบราณสถานแล้ว เนื่องจากว่ามีการสร้างโบสถ์หลังใหม่ทับ แต่ยังปรากฏใบเสมาหินชนวนศิลปะอยุธยาตอนกลางหลายใบปักอยู่รอบโบสถ์ วัดนี้มีพระพุทธรูปปูนปั้นเก่าแก่อยู่ในวิหาร ชื่อว่าหลวงพ่อทองสุข ภายในวิหารนี้จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จัดแสดงพระพุทธรูปโบราณศิลปะพื้นบ้าน เครื่องถ้วยลายคราม ตู้พระธรรมลายรดน้ำ คัมภีร์ใบลาน สมุดข่อยและผ้าห่อคัมภีร์ ซึ่งเป็นฝีมือของชาวลาวที่ถูกกวาดต้อนมาตั้งถิ่นฐานในสมัยรัชกาลที่ 3

เครื่องลายครามในพิพิธภัณฑ์วัดท่าตะเคียน

2. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดบางทราย ตั้งอยู่ในวัดบางทราย ตำบลวังน้ำคู้

เรือนไทยพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดบางทราย

อำเภอเมืองพิษณุโลก บ้านบางทรายเป็นชุมชนโบราณเก่าแก่ปรากฏชื่อในพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรีว่า เป็นที่ตั้งทัพริมแม่น้ำน่านแห่งหนึ่งของพระเจ้ากรุงธนบุรีคราวศึกอะแซหุ่นกี้ พ.ศ. 2318 ภายในวัดมีพระพุทธรูปปูนปั้นเก่าแก่เหลืออยู่เป็นหลักฐาน ในอดีตเคยมีใบเสมาเก่าและเครื่องสังค

โลกจำนวนมากแต่ถูกโจรกรรมไป ต่อมาจึงได้มีการจัดทำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดบางทรายขึ้นเพื่อเก็บรักษาข้าวของเครื่องใช้ที่เหลืออยู่ โดยได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลบ้านใหม่เมื่อปี พ.ศ. 2548 เป็นอาคารเรือนไทยสามหลังติดกัน ภายในจัดแสดงโบราณวัตถุต่างๆ ที่วัดเก็บรักษาไว้ เช่น เครื่องถ้วย พระพุทธรูป ตาลปัตร ถ้วยรางวัลที่ทางวัดได้รับในการแข่งเรือยาวประเพณี

ส่วนจัดแสดงด้านนอก
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดสว่างอารมณ์

3. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดสว่างอารมณ์

ตั้งอยู่ในวัดสว่างอารมณ์ ตำบลท่าทอง อำเภอเมืองพิษณุโลก วัดสว่างอารมณ์เป็นวัดโบราณ มีการพบซากโบสถ์ซึ่งเป็นโบราณสถานสมัยอยุธยาตอนต้น ขณะนี้ได้รับการบูรณะและดัดแปลงเพื่อใช้ประโยชน์โดยชาวบ้าน รอบโบสถ์มีใบเสมาหินทรายสมัย

อยุธยาปักอยู่หลายใบ ภายในวัดมีการจัดทำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านตามโครงการศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนของกระทรวงวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเป็นอาคารสองชั้น ภายในจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของชาวบ้านในอดีตและโบราณวัตถุที่วัดเก็บรักษาไว้ นอกจากนี้ยังมีอาคารจัดแสดงด้านนอกที่จำลองวิถีการทำนาและการเดินทางในอดีตด้วย

4. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

วัดกำแพงมณี ตั้งอยู่บนศาลาการเปรียญหลังเก่า วัดกำแพงมณี (วัดกำแพงดินนอกเดิม) ตำบลโคกสลุด อำเภอบางกระทุ่ม จัดแสดงคัมภีร์โบราณ อารูธ ข้าวของเครื่องใช้และเครื่องมือ

การจัดแสดงข้าวของเครื่องใช้ในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดกำแพงมณี

ประกอบอาชีพของชาวบ้านในอดีต ด้านนอกศาลาจัดแสดงเรือพื้นบ้าน เกวียน และวิถีการทอผ้า พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านแห่งนี้เกิดขึ้นจากดำริของพระครูมหาสุกิจจิราภรณ์ เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน ภายหลังจึงได้รับการส่งเสริมตามโครงการศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนของกระทรวงวัฒนธรรม

นอกจากนี้บริเวณริมแม่น้ำน่านด้านหน้าวัดมีศูนย์การเรียนรู้และห้องสมุดเรือซึ่งเป็นเรือเอี่ยมจันทน์จมอยู่ในแม่น้ำยมบริเวณบ้านกำแพงดินห่างจากวัดกำแพงมณีไปทางตะวันตกราว 2 กิโลเมตร ทางวัดจึงได้ให้ช่างไปชักลากขึ้นมาบูรณะแล้วดัดแปลงเป็นห้องสมุด ห้องเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านการศึกษาของชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและห้องสมุดเรือวัดกำแพงมณี

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านที่กล่าวมานี้ ล้วนเป็นพิพิธภัณฑ์ที่เกิดจากความร่วมมือกันของชุมชน ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา วัด และประชาชนที่ร่วมกันสืบค้นข้อมูลในท้องถิ่น ทำประวัติท้องถิ่น ทำพิพิธภัณฑ์ พื้นฟูวัฒนธรรมประเพณี

ดั้งเดิม เพื่อความสามัคคี ความภาคภูมิใจของท้องถิ่น และสร้างแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนที่พร้อมจะต้อนรับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนด้วยความภาคภูมิใจ

นอกจากพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านทั้งสี่แห่งที่ผู้เขียนได้นำเสนอมาข้างต้นแล้ว ยังมีอีกหลายชุมชนที่กำลังพยายามจัดทำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านขึ้นมา เพื่อเป็นศูนย์กลางแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนตนเอง เช่น การโครงการจัดทำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดไผ่ชอน้ำ โครงการจัดทำพิพิธภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาวัดตาปะขาวหาย โครงการจัดทำพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์บ้านปากฟิงและโครงการจัดทำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดโพธิญาณ ซึ่งวัดทุกแห่งล้วนเป็นวัดประจำชุมชนริมแม่น้ำน่านในเขตจังหวัดพิษณุโลก

ตลอดสายน้ำน่านที่ไหลผ่านจังหวัดพิษณุโลก มีแหล่งทรัพยากรทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรมมากมายที่สามารถบูรณาการเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนริมน้ำ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโบราณสถาน การจัดทำพิพิธภัณฑ์ การสืบค้นข้อมูลท้องถิ่น ซึ่งสิ่งที่ชุมชนเหล่านี้กำลังจะดำเนินการคือ การส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทในการเป็นอาสาสมัครยุวมัคคุเทศก์ประจำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน โดยความร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับกลุ่มประวัติศาสตร์สองข้างทาง ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งมีรองศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ สถาปนะวรรณะ แห่งภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นประธานที่ปรึกษาในการจัดกิจกรรมต่างๆ กับชุมชน เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังเกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะว่าชุมชนริมแม่น้ำน่านตระหนักดีว่าการพัฒนาคนนั้นสำคัญกว่าการพัฒนาสิ่งใด

พิพิธภัณฑวัดพระฝาง

วัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถ

จังหวัดอุดรธานี

วัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถ หรือที่ชาวบ้านเรียกสั้นๆ ว่า “วัดพระฝาง” เป็นวัดเก่าแก่มีหลักฐานปรากฏมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและจนถึงปัจจุบัน

ความเจริญรุ่งเรืองของวัดพระฝางเท่าที่ปรากฏหลักฐานจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พบว่าเป็นวัดพระมหาธาตุประจำเมืองสว่างคบุรีหรือเมืองฝางมาโดยตลอด เป็นที่ประดิษฐานพระมหาธาตุซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่พระมหากษัตริย์และผู้คนจากดินแดนต่างๆ ไกลเคียง ต่างก็มุ่งหน้ามาแสวงบุญเป็นประจำทุกปี ชาวตะวันตกที่เดินทาง

เข้ามาติดต่อค้าขายกับกรุงศรีอยุธยาก็ยังสามารถรับรู้เรื่องราวเหล่านี้

ภายในวัดพระฝางมีโบราณสถานสำคัญ ได้แก่ พระมหาธาตุเมืองฝาง เป็นเจดีย์ทรงระฆัง ได้รับการบูรณะในสมัยรัชกาลที่ 4 เชื่อว่าเป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุส่วนพระรากขวัญและพระทนต์ของพระพุทธเจ้า วิหารหลวง เป็นอาคารขนาดใหญ่ น่าจะมีการสร้างมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ภายในประดิษฐานพระประธานศิลปะแบบสุโขทัย และมีบานประตูไม้แกะสลักศิลปะแบบช่างหลวงสมัยอยุธยาตอนปลายทั้งงดงามมาก โปส

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ที่ปรึกษากลุ่มประวัติศาสตร์สองข้างทาง ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

มีลักษณะสถาปัตยกรรมต่างจากที่อื่น หันหน้าไปทางทิศตะวันตก ผนังด้านนอกมีภาพปูนปั้นรูปบุคคลและพญาลิงที่งดงาม ภายในเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปพระปางทรงเครื่อง บนเพดานมีลายดาวเพดานที่มีลักษณะพิเศษ ลงรักปิดทอง ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีวิหารพระสังกัจจายน์เจดีย์ราย กำแพงแก้ว รอยพระพุทธรูปบาทจำลอง ส่วนโบราณวัตถุที่พบภายในบริเวณวัดและชุมชนใกล้เคียงได้มีการรวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑวัดพระฝาง เพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษาและเยี่ยมชมโบราณวัตถุ

พิพิธภัณฑวัดพระฝางเกิดขึ้นจากความต้องการที่จะเก็บรักษา และจัดแสดงโบราณวัตถุที่พบในวัดพระฝางและจากการบริจาคของชาวบ้าน ถือว่าเป็นการบูรณาการเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ที่ได้ผลชัดเจนและดียิ่ง

พิพิธภัณฑวัดพระฝางเป็นอาคาร 2 ชั้น อยู่ทางทิศตะวันออกของโบราณสถานวัดพระฝาง เดิมเป็นกุฏิของอดีตเจ้าอาวาสภายหลังจึงได้มีการปรับปรุงและดัดแปลงให้เป็นพิพิธภัณฑ โบราณวัตถุและสิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑส่วนใหญ่เป็นโบราณวัตถุที่พบในบริเวณวัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถซึ่งพระมหาทองดี กนตสีโล อดีตเจ้าอาวาสวัดได้เก็บรวบรวมไว้ ส่วนที่เหลือก็เป็นโบราณวัตถุและสิ่งของที่ชาวบ้านพระฝางและหมู่บ้านใกล้เคียงร่วมกันบริจาค

ภายในพิพิธภัณฑวัดพระฝางแบ่งการจัดแสดงออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือบริเวณชั้นล่างของอาคาร โบราณวัตถุที่จัดแสดงเป็นสิ่งของเกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านในอดีต เช่น ภาชนะเครื่องปั้นดินเผา เครื่องสังคโลก เครื่องมือทำกินประเภท

ต่างๆ トラซังโบราณ ตะเกียงโบราณ เครื่องประดับ เขียนหมาก สมอเรือขนาดใหญ่
ที่พบในแม่น้ำน่านตรงหน้าวัด ที่สำคัญยังจัดแสดงศิลปะจารึกสมัยสุโขทัยที่พระมหา
ธรรมราชาที่ 1 (ลิไท) โปรดให้สร้างขึ้นและระฆังสำริดเก่าแก่คู่วัดพระฝางด้วย

ส่วนที่ 2 คือชั้นบนอาคาร จัดแสดงโบราณวัตถุที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา
อาทิ พระพุทธรูปสำริดศิลปะสุโขทัย พระพุทธรูปยืนสำริดทรงเครื่องน้อยศิลปะอยุธยา
พระพุทธรูปทรงเครื่องศิลปะรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระพุทธรูปไม้แกะสลักศิลปะช่างหลวง
และช่างพื้นบ้านสมัยอยุธยา แผ่นกระเบื้องมุงหลังคาวิหารหลวงสมัยรัชกาลที่ 4 ที่มีการ
จารึกอักษร และเอกสารโบราณหลายชิ้น ทั้งที่เป็นคัมภีร์ใบลานและสมุดข่อย

นอกจากนี้ทางชุมชนและสถานศึกษายังมียุวมัคคุเทศก์ของโรงเรียนวัดพระฝาง
ซึ่งได้ผ่านการอบรมยุวมัคคุเทศก์โดยวิทยากรจากกลุ่มประวัติศาสตร์สองข้างทาง ภาควิชา
ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร คอยทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวแทนชุมชนรอต้อนรับ
นักท่องเที่ยวและแขกผู้มาเยี่ยมชมโบราณสถานวัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถและ
พิพิธภัณฑวัดพระฝาง หากนักท่องเที่ยวต้องการยุวมัคคุเทศก์นำชมสามารถติดต่อได้ที่
โรงเรียนวัดพระฝางหรืออาจารย์อนุสรณ์ ผลสวัสดิ์ เบอร์โทรศัพท์ 08 0507 5506, 08
9839 3639

ขณะนี้พิพิธภัณฑวัดพระฝางยังไม่ได้เปิดให้เข้าชมโบราณวัตถุที่จัดแสดงอยู่
ภายในอย่างเป็นทางการ หากนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจต้องการจะเข้าเยี่ยมชม ต้องติดต่อ
และแจ้งความประสงค์มายังคณะกรรมการวัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถหรือที่อาจารย์
อนุสรณ์ ผลสวัสดิ์ ล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน

ข้อมูลทั่วไป

ที่ตั้ง : วัดพระฝางสว่างคบุรีมุนีนาถ บ้านพระฝาง ตำบลผาจุ อำเภอเมือง
อุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ 53000

เวลาเปิด : เมื่อมีนักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจติดต่อขอเข้าชมพิพิธภัณฑ (ส่วนโบราณ
สถานเข้าชมได้ตลอดเวลา)

ติดต่อล่วงหน้า : อาจารย์อนุสรณ์ ผลสวัสดิ์ 08 0507 5506, 08 9839 3639

การเข้าชม : ห้ามถ่ายภาพ ไม่เก็บค่าเข้าชม (มีผู้รับบริจาค)

พิพิธภัณฑน์ในจีน : สื่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติจีน

พิพิธภัณฑน์สุสานทหารจีน เมืองซีอาน ตอนที่ 2

ถัดจากห้องฉายภาพยนตร์ เป็นหลุมสุสานทหารจีนซีหลุมที่ 1 ในหลุมนี้มีเครื่องหมายบ่งบอกจุดที่ชาวนาซุดพบซากตุ๊กตาโดยบังเอิญ¹ หลุมนี้ยังไม่ได้ทำการขุดค้นแต่มีการขุดสำรวจเบื้องต้นแล้วในบริเวณส่วนหน้าของหลุมครอบคลุมพื้นที่ไม่ถึง 1 ใน 4 ของขนาดหลุม ตุ๊กตาที่ได้รับการขุดค้นและบูรณะซ่อมแซมแล้วบางส่วนจะนำมาจัดแสดงเป็นแถว เพื่อให้ผู้เยี่ยมชมจินตนาการถึงความน่าเกรงขามของกองทัพ ทางพิพิธภัณฑน์จัดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้เดินชมพื้นที่สุสานได้โดยรอบแต่ห้ามมิให้เข้าใกล้พื้นที่ขุดค้น ซึ่งเป็นเหตุผลของการอนุรักษ์ แต่ก็ขัดหูขัดตาและขัดใจคือ ทางพิพิธภัณฑน์ได้จัดพื้นที่ส่วนหนึ่งสำหรับผู้ชมที่ต้องการใกล้ชิดทหารจีนซีเป็นพิเศษ เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่ยอมควักเงินเพิ่มได้เข้าไปยืนโพสท่าถ่ายรูปเป็นที่ระลึก ซึ่งแม้จะเป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่พบเห็นได้ทั่วไปในจีน แต่ก็อดหงุดหงิดไม่ได้ว่าการเติบโตของลัทธิบริโภคนิยมในจีนเป็นไปอย่างรวดเร็วและรุนแรงเพียงนี้เสียหรือ

ผ่านเข้ามาสู่ส่วนที่ 3 ซึ่งเป็นหลุมที่ขุดค้นหลุมที่ 2 หลุมนี้เป็นกองทัพพรหม้าศึก 168 คัน ตั้งตระหง่านสร้างความยำเกรง ให้กับผู้ดูกราบได้ไม่ยาก ส่วนการจัดแสดงนี้ยังไม่มีมีการขุดค้นมากนัก มีเพียงการสำรวจเบื้องต้นและให้ข้อมูลเพียงเล็กน้อย ในส่วนนี้มีพื้นที่จัดแสดงเล็กๆ อยู่ด้านข้าง มีตุ๊กตาทหารที่ได้รับการซ่อมแซมจนเกือบสมบูรณ์วางเรียงรายพร้อมแผ่นข้อมูลเกี่ยวกับทหารนายนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการแต่งกาย ทรง

¹ ในปี 1974 Yang Peiyan, Yang Zhifa, Yang Quanyi และ Yang Junpeng มีอาชีพเป็นชาวนาในหมู่บ้าน Xiyang เขต Lintong มณฑลซานซี (Shanxi) ได้ขุดพบซากตุ๊กตาดินเผาโดยบังเอิญระหว่างการขุดบ่อน้ำเพื่อการเกษตร

หลุมที่ 1
หลุมที่ 2
หลุมที่ 3
โถงนิทรรศการวัตถุโบราณ
ที่ขุดพบบริเวณสุสานทหารจิ๋นซี
(Exhibition Hall of Relics
from the Mausoleum of
Emperor Qin Shi Huang)

ทหารระดับสูง - 1 ใน 7 ของพลทหารระดับนายพลที่พบใน
สุสาน ลักษณะการแต่งกายที่มีเชือกผูกเสื้อเกราะ 2 สาย หมวก
ทรงสูงพร้อมสายรัดได้คาง และรองเท้าทรงเหลี่ยมที่ยกโค้งขึ้น
ที่ปลายหัวรองเท้า เหล่านี้บ่งบอกถึงฐานะและเกียรติยศของ
ทหารระดับนายพล

พลธนูในท่านั่ง - ขุดพบพร้อมคันธนูและหัวธนูที่ผลิตจาก
บรอนซ์ ตุ๊กตาพลธนูนี้พบทั้งแบบท่านั่งและทำยืน
ทรงผมพลทหาร - การมัดผมของพลทหารราบทั่วไป

ผมและท่าทางที่บ่งบอกถึงยศฐาบรรดาศักดิ์ นอกจากนี้ยังจัดแสดงอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ขุด
ค้นพบในสุสานซึ่งทั้งหมดเป็นอาวุธในช่วง 200 ปีก่อนคริสตกาล

ส่วนที่ 4 เป็นหลุมขุดหลุมที่ 3 เป็นหลุมขนาดเล็กที่สุด กินเนื้อที่ราว 500 ตาราง
เมตร มีการขุดค้นพบตุ๊กตาทหารเพียง 68 ตัว และรถม้าศึก 4 คันเท่านั้น หลุมนี้มีรูปแบบ
การจัดวางที่แปลกกว่าหลุมอื่น คือวางตุ๊กตาไว้ 2 ฝั่งหันหน้าเข้าหากัน คาดว่าเป็น

กลุ่มทหารที่เฝ้าอารักขาเหล่าแม่ทัพนายกอง นอกจากนี้ขุดพบกระดูกสัตว์ที่ใช้ในพิธีบูชาในหลุมนี้อีกด้วย อย่างไรก็ตามเนื่องจากหลุมนี้เป็นหลุมขนาดเล็ก จึงมีการจัดแสดงเพียงรูปถ่ายตุ๊กตาทหารที่ยังมีสีติดอยู่ ซึ่งสีส้นของตุ๊กตาเหล่านี้เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจ เพราะสามารถคงสีส้นไว้ได้นานถึง 2,000 ปี แต่เมื่อทางการจีนขุดตุ๊กตาขึ้นมาซ่อมแซมและสำรวจก็พบว่าสีเหล่านี้ค่อยๆ จางหายไป เนื่องจากการสัมผัสอากาศด้านนอก จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ทางการจีนชะลอการขุดซากตุ๊กตาและฝังกลบหลุมขุดค้นบางส่วนไว้ตามสภาพเดิม เพื่อศึกษาและพัฒนาเทคโนโลยีการขุด ให้สามารถอนุรักษ์ให้ตุ๊กตาดังสภาพเดิมมากที่สุด

ซากตุ๊กตาดินเผาที่ขุดพบใหม่ๆ จะยังมีสีติดอยู่ แต่เมื่อขุดขึ้นมา สีจะจางหายไปเมื่อทำปฏิกิริยากับอากาศภายนอก

ส่วนสุดท้ายเป็นอาคารจัดแสดงโบราณวัตถุที่ขุดพบในสุสานทหารจีนซีแห่งนี้ ไฮไลท์ของส่วนนี้อยู่ที่รถม้าศึกสำริด 2 คัน ซึ่งขุดพบเป็นซากกว่า 1,500 ชิ้นในปี ค.ศ. 1980 มีการคาดการณ์ว่ารถม้าศึกที่ทำจากสำริด 2 คันนี้ เป็นโบราณวัตถุสำริดที่ใหญ่ที่สุดในยุคฉิน เชื่อว่าขนาดของรถม้าเทียบเท่ากับครึ่งหนึ่งของขนาดจริงที่ใช้ในยุคนั้น รถม้าศึกสำริดพร้อมม้าศึกและสารพัดทั้ง 2 คันนี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความรุดหน้าของเทคโนโลยีการผลิตสำริดแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงเทคนิคการผลิตกลไกในการประกอบและการใช้งานของรถม้าศึกในสมัยโบราณ ซึ่งชิ้นส่วนแต่ละชิ้นมีความประณีตและมีกลไกการใช้งานขั้นสูง นับเป็นผลงานศิลปะชิ้นเอกของยุคฉิน

ถัดจากจุดแสดงรถม้าศึกเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พิพิธภัณฑ์เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จับต้องได้ ทั้งยังกระตุ้นความตระหนักและความภาคภูมิใจในความเฉลียวฉลาดของคนจีนในยุคก่อนได้เป็นอย่างดี คือการนำสิ่งประดิษฐ์ที่ถอดแบบมาจากกลไกการควบคุมบังเหียนรถม้าศึกสำริดมาจัดแสดงให้ผู้เข้าชมได้สัมผัสกับกลไกเครื่องจักรกลในยุคฉิน ไม่ว่านักท่องเที่ยวกลุ่มไหนที่เข้าชมก็ต้องอัศจรรย์ใจกับความฉลาดล้ำลึกของคนจีนโบราณที่

สามารถสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์นี้ขึ้นมา ห้องจัดแสดงห้องสุดท้ายในอาคารนี้ เป็นเหมือนกับพิพิธภัณฑ์แห่งอื่นๆ ในจีนคือ ห้องแสดงประวัติการก่อสร้างและการจัดทำพิพิธภัณฑ์นั้นๆ เพื่อเป็นการให้เกียรติกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งส่วนนี้เป็นที่น่าชื่นชมของวัฒนธรรมจีนที่มักจะยกย่องผู้ที่ทำคุณให้แก่สังคม

1 ใน 2 ของรถม้าศึกสำริดที่ขุดพบ

กลไกที่ใช้ในการคุมบังเหียน

เมื่อใช้เวลามากกว่าครึ่งวันสำรวจพิพิธภัณฑ์สุสานทหารจีนซีจินครบถ้วน ได้ความรู้ลึกทั้งอ้อมเอมที่ได้มาสัมผัสสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ความอัศจรรย์ในอารยธรรมอันยาวนาน ความรู้สึกชื่นชมในชนชาติอันที่รังสรรค์สิ่งเหล่านี้ขึ้นมา รวมไปถึงความภาคภูมิใจที่แม้ว่าดินแดนไม่ใช่ประชากรจีนแต่ก็อดภูมิใจแทนไม่ได้ เพราะสิ่งที่พึงจะได้สัมผัสมาทั้งยิ่งใหญ่ ทั้งประณีต จนยากจะบรรยาย ซึ่งนอกจากต้นทุนทางประวัติศาสตร์ของสุสานทหารจีนซีแล้ว ส่วนสำคัญอีกส่วนที่ดึงดูดและสร้างชีวิตให้กับพิพิธภัณฑ์คือ รูปแบบการจัดแสดงที่ทั้งกลมกลืนทั้งผลักดันอารมณ์ความรู้สึกของผู้เข้าชมได้เป็นอย่างดี และยังดิ้นมีโอกาสดูพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ในจีน ก็ยังไม่แปลกใจว่าเหตุใดคนจีนจึงมีความเป็นชาตินิยมและภาคภูมิใจกับชาติของตนเองเป็นอย่างมาก นับว่ารัฐบาลจีนประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูงในการสร้างพิพิธภัณฑ์ให้เป็นสื่อการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมให้ประชากรที่มีจำนวนมากและมีความหลากหลาย ได้เกิดความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เช่นเดียวกับที่จีนฮวงเคยสร้างมาก่อน แตกต่างเพียงในยุคของจีนฮวงนั้นเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวภายใต้บริบทแห่งการทำลายความแตกต่าง แต่ในปัจจุบันรัฐบาลจีนสร้างความเป็นหนึ่งเดียวผ่านสำนึกร่วมแห่งประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ของตน

พิพิธภัณฑ์ปักกิ่ง

ช่วงเดือนเมษายนขณะที่ในประเทศไทยอากาศร้อนจัด อุณหภูมิสูงกว่า 40 องศา นั่งเครื่องบินไปประมาณ 4 ชั่วโมง ที่ปักกิ่งก็ต้องสวมเสื้อกันหนาวตัวหนาๆกันอยู่ เป็นครั้งที่สองที่ได้มาที่นี่ ปักกิ่งเมื่อสิบปีที่แล้วกับปีนี้นี้เปลี่ยนแปลงไปมาก รถจักรยานที่เคยเห็นตามท้องถนนแทบจะหายไปกลายเป็นเสือเล็ก ๆ บ้างก็แทนที่ด้วยรถจักรยานไฟฟ้า รถยนต์เป็นพาหนะที่เข้ามายึดครองถนนเหมือนกับเมืองใหญ่อื่นๆ

ตามสองข้างทางมีตึกสูงสร้างขึ้นใหม่ ใช้เป็นอาคารสำนักงาน ที่พักอาศัย และแหล่งช้อปปิ้งทันสมัย สภาพของเมืองเก่าวิถีชีวิตแบบ

เดิมเป็นสิ่งที่ต้องเพ่งมองเสาะหา เพราะสิ่งเหล่านี้กลายเป็นส่วนเล็กๆ ที่ยังคงเหลืออยู่

ปักกิ่งในเดือนเมษายน ดอกไม้ที่เริ่มบานสะพรั่งคือ ดอกท้อ เราจะเห็นทั้งที่เป็นดอกเล็กและดอกใหญ่ ต้นท้อบางพันธุ์จะเป็นลูกท้อ บางพันธุ์เป็นท้อสำหรับชมดอก ถ้าอยากได้ภาพพานอรามา (ภาพมุมกว้าง) ที่มองเห็นดอกท้อกระจายกันอยู่บนภูเขา ให้ไปเดินที่กำแพงเมืองจีน ใครมีแรงมาก เดินได้ไกลและทนอากาศหนาวได้ จะได้อยู่ในที่สูงมองได้ไกล

สำหรับคนที่รู้จักประเทศจีน ย่อมรู้ว่าจีนมีประวัติศาสตร์ยาวนาน พร้อมกับเป็นชาติที่มีอารยธรรมอันยิ่งใหญ่ ในการเรียนรู้เรื่องราวของประเทศจีน สถานที่แนะนำแห่งหนึ่งคือ พิพิธภัณฑ์ปักกิ่ง (Capital Museum) ความโดดเด่นมีตั้งแต่แรกเห็น มีตึกขนาดใหญ่ทำเป็นรูปถ้วยสำริดแทรกอยู่ในตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ สื่อความหมายการขุดพบโบราณวัตถุจากใต้ดิน พิพิธภัณฑ์ปักกิ่งก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2006 แผนการสร้างพิพิธภัณฑ์ปักกิ่ง ถูกจัดอยู่ในรายการสำคัญในแผนพัฒนาฉบับที่ 15 ของเทศบาลปักกิ่ง โดยมุ่งที่จะสร้างสรรค์ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ระดับแนวหน้าทั้งในจีนและระดับสากล

สิ่งของที่จัดแสดงในนี้มีทั้งหมด 83,000 ชิ้น ที่จัดเป็นระดับชั้นหนึ่งมี 305 ชั้น จัดแสดงเป็นประจำมี 5,622 ชิ้น และแบบหมุนเวียนมีประมาณ 90 ชุด การนำเสนอ แบ่งออกเป็นภาคความรู้ทั่วไป ได้แก่ ปักกิ่ง - ประวัติและวัฒนธรรม ปักกิ่ง- วิวัฒนาการ ของมหานคร ประเพณีดั้งเดิมของปักกิ่ง ส่วนภาคพิเศษ ได้แก่ เครื่องเคลือบ เครื่อง สำริด ศิลปะพุทธรูปจีน จิตรกรรม เครื่องหยก ศิลปะในพระพุทธศาสนา ศิลปกรรมใน ห้องหนังสือ (จำพวกเครื่องเขียน)

การเข้าชมพิพิธภัณฑ์นี้สิ่งที่ผู้เข้าชมรู้สึกอยู่ตลอดเวลาคือความยิ่งใหญ่โอฬารของ ตัวอาคาร ยิ่งเข้าไปห้องโถงด้านในแล้วแหงนขึ้นไปมองส่วนของตัวอาคารรูปถ้วยอีกด้าน หนึ่งที่วางตระหง่านอยู่ข้างใน ภายในถ้วยเป็นห้องฉายวิดีโอทัศน์เรื่อง ปักกิ่งนครแห่งความ รุ่งโรจน์ ความใหญ่โตของที่นี่ เป็นไปไม่ได้เลยที่จะใช้เวลาเพียงไม่กี่ชั่วโมงหรือหนึ่งวันใน การชม ในแต่ละชั้นมีบันไดเลื่อนอำนวยความสะดวกให้ผู้เข้าชม

หลายคนอาจจะคุ้นเคยกับเครื่องเคลือบแบบจีนในพิพิธภัณฑ์ที่เมืองไทย ซึ่ง หลายแห่งเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีและเห็นคุณค่า แต่เมื่อมาเห็นโบราณวัตถุของที่นี่ต้อง บอกว่าละลานตาไปหมด สิ่งของแต่ละชั้นที่จัดแสดงมีความสมบูรณ์ราวกับว่าเพิ่งออก มาจากมือช่าง ดูจากเนื้อภาชนะ ลวดลาย และการเคลือบสี ทั้งที่ของเหล่านี้ ผ่านกาล เวลามาเป็นร้อยเป็นพันปี

ในจำนวนโบราณวัตถุทั้งหมดนี้ มีชิ้นหนึ่งถือว่าเก่าแก่และมีค่าต่อการศึกษาประวัติของปักกิ่งมาก นั่นคือกระโถนสามขาจีนดั้ง สมัยราชวงศ์โจว อายุกว่า 3,000 ปี เป็นเครื่องสำริดชิ้นใหญ่และหนักที่สุดที่ขุดพบในปักกิ่ง

ส่วนเรื่องราวของปักกิ่ง ได้แก่ ประวัติวัฒนธรรม วิวัฒนาการของมหานคร ประเพณีดั้งเดิมของปักกิ่ง ล้วนจัดแสดงได้สวยงามน่าสนใจ มีการจำลองสถานที่และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจีนในอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้เข้าชมจะได้สัมผัสบรรยากาศพร้อมกับเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ และ

เป็นมุมสวยงามสำหรับคนที่ชอบโพสต์ทำถ่ายรูป ไม่ว่าจะเป็นหุ่นของคนกำลังแบกเกี้ยวชาวบ้านหาบของขาย การเฉลิมฉลองของผู้คนในงานเทศกาลต่างๆ ที่มีการตกแต่งประดับประดาโคม นอกจากนี้ยังมีสิ่งของเครื่องใช้ประจำวัน เช่น นาฬิกาโบราณ เครื่องแต่งกายของมีค่าอย่างเช่น กำไลทอง ปิ่นปักผม เป็นต้น

พิพิธภัณฑ์ปักกิ่งอยู่ในการดูแลของเทศบาลปักกิ่ง หน่วยงานสำคัญในการวางแผนการจัดแสดงตั้งแต่แรกคือ สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง สถาบันวิทยาศาสตร์สังคมปักกิ่ง ที่นี้เปิดให้เข้าชมฟรี มีนักวิจัยและวิทยากรประจำอยู่ที่พิพิธภัณฑ์มีเครื่องช่วยบรรยาย 6 ภาษา และมีแผ่นพับแนะนำการเข้าชม ปัจจุบันข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ที่เป็นภาษาอังกฤษยังมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นภาษาจีน ในที่นี้ต้องขอขอบคุณอาจารย์เป่ฉุน รองคณบดีภาควิชาภาษาไทย สถาบันภาษาเอเชีย-แอฟริกา มหาวิทยาลัยภาษาต่างประเทศปักกิ่ง ที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์แห่งนี้

วันเข้าชม : อังคาร-อาทิตย์

เวลาเข้าชม : 9.00 – 16.00 น.

ที่อยู่ : No.16, Fuxingmenwai Ave., Xicheng District, Beijing 100045

เบอร์โทร : 86-10-63370491/92

เว็บไซต์ : www.capitalmuseum.org.cn

www.beijingmuseum.org.cn

ปัญญา ไชยยศ

“พ่อค้าเมียงเมืองเชียงใหม่”

ทีมงานพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรี เดินทางไปยัง วัดร่องเมิง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเก็บข้อมูลเพิ่มเติมและทำความเข้าใจให้มากขึ้นในสิ่งที่พระครูโกวิทธรรมโสภณเจ้าอาวาสวัดร่องเมิง เขียนมาใน “บันทึกความทรงจำ” (สมุดบันทึกที่ศูนย์ฯ ชักชวนให้ชาวพิพิธภัณฑสถานเล่าเรื่องราวชีวิตผู้คน สิ่งของ และท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลในการร่วมงานเทศกาลพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น) ได้แก่ หมวกกะโล่ รองเท้าก๊อบแก๊ป สัญญาซื้อขายที่ดิน ใบขี้ชีเกวียน และโทรศัพท์

เรามีโอกาสคุยกับหลวงพ่อก่อนที่อาจารย์เสาวภา ภูมิเชษฐา เจ้าของหมวกกะโล่ จะมาถึง เราถามหลวงพ่อดังประวัติและความทรงจำของท่านเกี่ยวกับเกวียนและใบขี้ชีเกวียน

ท่านเล่าว่า สมัยที่ท่านยังเด็ก บริเวณนี้ยังคงเป็นป่าเป็นดง ท่านเคยนั่งเกวียนไปกับพ่อและพี่ชาย ไปเอาฟืนในป่า บริเวณเชิงเขาใกล้ๆ กับบริเวณที่เป็นเขื่อนแม่งวง¹ ในปัจจุบัน ประโยชน์ใช้สอยของเกวียนนั้นมีอยู่มากมาย เป็นพาหนะเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างหมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่ห่างไกลและยังใช้บรรทุกสินค้าไปขายในเมืองเชียงใหม่ ส่วนใหญ่สินค้าก็มีหลากหลาย แล้วแต่ว่าในฤดูนั้นที่บ้านจะผลิตอะไรได้ หรือว่าหาของอะไรไปขายได้ ทั้งเมล็ดงา ข้าว เมียง ผลไม้ ลำไย ฯลฯ เวลาที่โยมพ่อและโยมตาของหลวงพ่อกับท่านจะพาเกวียนเข้าเมืองไปขายของ ก็ต้องพกใบขี้ชีเกวียนไปด้วยเพราะจะถูกตำรวจตรวจเมื่อเข้าไปในเมือง และถ้าไม่มีก็อาจจะมีปัญหากับตำรวจได้ แต่ถ้าเดินทางในหมู่บ้านหรือตามนอกเมืองอย่างค่อยๆ สะเก็ด สันทราย ไม่ต้องพกก็ได้

1 “เขื่อนแม่งวงอุดมธารา” เป็นการพัฒนาเขื่อนขึ้นจากฝายผาแดงที่สร้างมาตั้งแต่ พ.ศ.2472 ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้วเสร็จและเปิดใช้งานในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 (http://www.tourdoi.com/travel/dam/mae_gung.htm)

อาจารย์เสาวภา มณีเชษฐา หลานสาวนายปัญญา ไชยยศ คหบดีดอยสะเก็ด ซึ่งเป็นเจ้าของหมวกกะโลใบนี้ เล่าให้เราฟังถึงประวัติของคุณตาปัญญาดังนี้

“หมวกกะโลใบนี้ คุณตาปัญญาได้มา ตอนไปเที่ยวพระนครเมื่อตอนยังหนุ่มอายุราว 50 ปี ท่านจะใส่เฉพาะพิธีสำคัญๆ เท่านั้น เคยมีข้าราชการหลายคนมาขอซื้อแต่ท่านก็ไม่ขาย ใครจะเอามาเล่นก็ไม่ได้”

คุณตาปัญญา ไชยยศ เดิมเป็นคนอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เกิดในราวปี พ.ศ. 2413 ถ้ายังอยู่ในปัจจุบันน่าจะอายุราวๆ 140 ปี ตอนที่ยังหนุ่มอยู่นั้น คุณตาสมัครเข้ารับราชการทหารกับพระเจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ที่เชียงใหม่ คุณตาถือได้ว่ามีทักษะการรบและการทหารมาก อาสาออกปราบกบฏเงี้ยวพญาผาบ ที่ลุกฮือขึ้นต่อต้านการเก็บภาษีที่มากเกินไปของสยาม จนได้รับการปูนบำเหน็จแต่งตั้งให้เป็นขุนนางมาจากพระเจ้าอินทวโรรสสุริยวงศ์ จากนั้นเมื่อออกจากทหารอายุราว 24 ปี มาพบกับคุณยายของอาจารย์ ซึ่งเป็นชาวไทยจีน ที่บ้านป่าป๋องและได้แต่งงานอยู่กินกัน ณ ที่แห่งนั้น คุณทวดทางแม่ของอาจารย์เสาวภา นั้น เป็นชาวไทยจีนที่มีคุณูปการกับพื้นที่บ้านป่าป๋องมาก จนได้รับมอบหมวกและดาบจากเจ้าเมืองเชียงใหม่ไว้ประจำตัวแคว่น²

รูปร่างลักษณะของคุณตาปัญญา ท่านเป็นคนสูงใหญ่ น่าจะสัก 180 เซนติเมตร มีหนวด หน้าตาเรียบเฉยจนเหมือนตุ๊ก แต่ก็ถือได้ว่าเป็นคนหน้าตาดีมาก ท่านจะพกปืนแก๊ปติดตัวไปเสมอเวลาที่ออกขบวนวัวไปต่างเมือง เวลาที่คุณตาปัญญาจะไปงานในเมืองหรือมีงานพิธีสำคัญ มักแต่งกายด้วยเสื้อและกางเกงสีน้ำตาล ถือไม้เท้าและสวมหมวกกะโล่ เป็นชุดออกงานของท่าน ซึ่งหมวกกะโล่นี้ก็ได้มาคราวไปเที่ยวกรุงเทพฯ กับเพื่อนตอนที่เริ่มเข้าสู่วัยกลางคนประมาณ พ.ศ. 2463 ส่วนเวลาปรกติคุณตาจะใส่ชุดหม้อห้อมแขนยาว ขาวยาวผูกเอวด้วยผ้าขาวม้าและสวมหมวกสาน อาจารย์เสาวภาเล่าว่า ท่านสักลายเต็มตัว ลายสักนั้นเชื่อว่าเป็นเหมือนคาถาอาคมเอาไว้ป้องกันตัวเวลาเดินทางไปตามที่ต่างๆ เรียก

2 “แคว่น” มีตำแหน่งคล้ายกับกำนัน ประจำหมู่บ้านในเขตภาคเหนือ

ว่า “คาถาพอง” ซึ่งคุณตาจำเรียนมาจากคนพม่า คาถานี้จะทำให้ไม่มีใครมาถูกตัวของคุณตาได้ ถ้าใครมาโดนก็จะแสบร้อนเป็นพุพองไป

นอกจากจะเป็นผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือแล้ว ท่านยังเป็นพ่อค้า ทางภาคเหนือจะเรียกว่า “พ่อค้าวัวต่าง” แต่งขบวนช้างและขบวนวัวต่างของ(สินค้า) สินค้า

ที่มักนำไปขายจะมีเมี่ยง และสินค้าอื่นๆ ได้เงินทองกลับมามากมาย แต่ก็ไม่ได้กลับมาแบบมือเปล่า มักจะหาสินค้าติดมือกลับมาขายตามรายทางด้วยเช่นกัน ท่านเริ่มทำการค้าเมื่อท่านแต่งงานกับคุณยาย โดยเรียนรู้วิธีค้าขายจากคุณทวด (พ่อของคุณตา) ที่บ้านป่าป๋อง อำเภอสันทราย คุณตาปัญญาอยู่ช่วยงานคุณทวดอยู่สักพักก็แยกมาตั้งบ้านเรือนที่ดอยสะเก็ด เมื่อย้ายมาอยู่ที่ดอยสะเก็ดคุณตาปัญญาก็ค้าขายเมี่ยง ข้าวและบุหรี่ยี้อย่างนั้นได้ชักชวนคนให้เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ดอยสะเก็ด จำนวนคนที่ตามมาตั้งบ้านเรือนนั้นก็มากพอสมควร ส่วนใหญ่ก็มาทำนา ทำเมี่ยง คุณตาค้าขายเมี่ยงจนร่ำรวยและถือว่าเป็นพ่อค้าเมี่ยงที่มีชื่อเสียงมากในแถบนี้ตั้งแต่เชียงใหม่ไปจนถึงเมืองพม่า และเป็นที่เกรงขามของคนทั่วไป

เนื่องจากท่านเดินทางไปยังพม่า และสิบสองปันนา โดยมีลูกน้อง ลูกหาบ เป็นชาวพม่าและขมุ ทำให้ท่านเรียนรู้คาถาอาคม ซึ่งรอยสักบนตัวของท่านก็น่าจะมาจากเหตุ นั้นด้วย คนงานที่บ้านในสมัยก่อนส่วนใหญ่จะเป็นชาวขมุ เพราะขยันทำงานและไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องอื่นๆ การเดินทางไปค้าขายต่างแดนของคุณตานั่น ค่อยๆ น้อยลงในช่วงหลังเนื่องจากอายุที่มากขึ้นและรูปแบบการค้าที่เปลี่ยนไปเมื่อรถไฟขึ้นมาถึงเชียงใหม่

คุณตาปัญญาถือได้ว่าเป็นผู้กว้างขวางและเป็นที่นับถืออย่างยิ่ง ก่อนที่ราชการจะเข้ามาจัดระบบการปกครองในเขตอำเภอดอยสะเก็ดในปี พ.ศ. 2446 แม้ว่าทางราชการจะแต่งตั้งนายอำเภอมาประจำอำเภอดอยสะเก็ดแล้ว นายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัด ก็ยังต้องมาเยี่ยมมาหา มาคารวะ เป็นธรรมเนียมประจำของข้าราชการที่เข้ามาประจำการใหม่ในเขตอำเภอนี้

นอกจากคุณตาปัญญาจะเป็นพ่อค้าเมี่ยงรายใหญ่ในดอยสะเก็ด คุณตายังสนิทสนมกับข้าราชการสยามพอสมควร เช่น ขุนนิกรประชาเขต (ตระกูลเจริญทรัพย์และสายน้ำตาล) และขุนปลาคม (ตระกูลปลาคม) ส่วนนายชุ่ม บุญเรือง นายสุวรรณ กฤตธรรม อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่และเชียงใหม่ ก็เคยพาคุณตานั่งเครื่องบินไปเที่ยวกรุงเทพฯ เมื่ออายุประมาณ 50 ปี สมัยก่อนตัวเครื่องบินไปกรุงเทพฯ ถือว่าแพงมากไม่สามารถหาซื้อได้ง่ายเช่นในปัจจุบัน

ช่วงหลังแม้ว่าท่านจะไม่ได้เดินทางไปค้าขายยังเมืองพม่าแล้ว แต่บ้านของท่านยังเป็นแหล่งผลิตใบเมี่ยงรายใหญ่ที่ส่งเข้ามาขายในตลาดเมืองเชียงใหม่ จนความนิยมในการกินเมี่ยงเริ่มน้อยลง

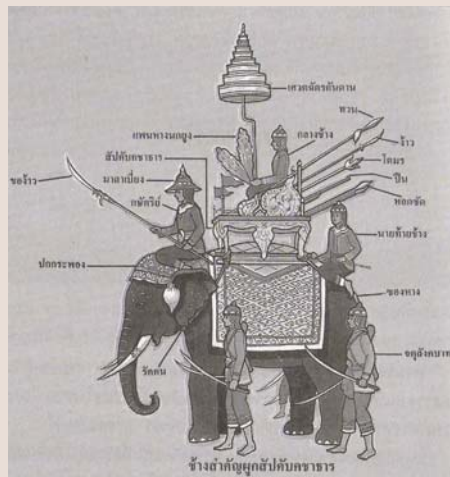
น่าเสียดายที่ปัจจุบันบ้านหลังเก่าของคุณตาปัญญา ที่เคยเป็นศูนย์รวมของผู้คนมากมายในเมืองดอยสะเก็ด และเป็นที่พบปะระหว่างพ่อค้าแม่ค้าเมี่ยงจากที่ต่างๆ ถูกรื้อถอนไปเสียแล้ว แต่ความทรงจำเกี่ยวกับคุณตาปัญญา ยังคงอยู่ในสำนึกของลูกหลาน และคนที่รู้จักอยู่เสมอ

3 ใบเมี่ยงคือใบชาอ่อน นำมาหมัก แล้วจึงนึ่ง นึ่งแล้วก็อัดใส่กระโทกเก็บไว้ (จากการสัมภาษณ์ อาจารย์เสาวภา มณีเชษฐา)

ศัตราวุธโบราณ

ในการปริวรรตและแปลวรรณกรรมชาดกเรื่อง จันทาคต ฉบับวัดท่าพุด พบว่ามีฉากที่น่าสนใจอยู่ไม่น้อย นั่นก็คือฉากการสู้รบหรือการทำสงครามระหว่างกษัตริย์ ฉากนี้เป็นการยกกองทัพอันมหาศาลของกษัตริย์ฝ่ายหนึ่งชื่อ พระยาภาวีน ครองเมืองเวสาลี เข้ามาต่อตีเมืองอนุราช เพื่อจะมาแย่งชิงนางพรมจารีซึ่งตอนนั้นได้อภิเษกกับจันทาคตแล้ว ในฉากสงครามนี้เองที่ได้อธิบายกระบวนทัพของพระยาภาวีนและได้กล่าวถึงอาวุธที่ใช้ในการรบดังนี้

๑ เกณฑ์เอกษัตริย์	แสนหนึ่งแสนทัต	เร่งรัดโยธา	
เครื่องศัตราสัประยุทธ์	อาวุธนานา	ถือเครื่องศาสตรา	ให้ครบมือกัน
๑ ธนุกาษา	ถือหอกถือดาบ	ไล่เขนสารพัน	
ถือทั้งตรี	กระบี่เกาทัณฑ์	โตมรกวาดขัน	เกณฑ์ตามกระบวน
ปืนน้อยปืนใหญ่	หลาวแหลนแพนไชย	ดูให้สมควร	
แขกกระบี่ยาว	พวกลาวถือทวน	พวกจีนกับญวน	ถือจ้าวยาวรี
๑ พลช้างพลม้า	รถรัตน์หัตถา	เสนามนตรี	
เกณฑ์ถั่วลิบแปด	อักโขภณี	พร้อมแล้วมนตรี	จึงกราบทูลสาร

ที่มา <http://tamusung.blogspot.com/2010/12/blog-post.html>

จากบทข้างต้นมีการบรรยายกองทหารกะตริย์ที่เป็นเมืองขึ้นของพระยาภาวรินทร์ และบรรยายอาวุธ รวมถึงเครื่องป้องกันไว้หลายอย่าง พวกที่เป็นอาวุธนั้น ได้แก่

ธนูกำซาบ คือ ธนูอาบด้วยยาพิษ

หอก คือ อาวุธสำหรับแทงชนิดหนึ่ง ทำด้วยโลหะ มีด้ามยาว

ดาบ คือ มีดยาวปลายแหลมชนิดหนึ่ง สันแอ่นปลายงอนเล็กน้อย มักใช้เป็นอาวุธสำหรับฟันแทง

ตรี ตัดมาจากคำว่า ตรีศูล คือ หลาวสามง่ามเป็นศาสตราประจำหัตถ์พระอิศวร

ที่มา <http://ancientchaos.homestead.com>

Talwar กระบี่ คือ อาวุธชนิดหนึ่ง ใบแบนยาว ปลายแหลม มีคมข้างหนึ่งหรือทั้ง 2 ข้าง ด้ามสั้น ที่ด้ามถืออาจมีโกร่งหรือไม่มีก็ได้ มีฝัก

เกาทัณฑ์ คือ ธนู

โตมร คือ วาุธสำหรับซัด หอกซัด สามง่ามที่มีปลอกกรูบใบโพสวมอยู่

ป็นน้อย คือ ปืนที่ขนาดลำกล้องเล็ก ประกอบกับรางปืนและอุปกรณ์การยิงที่มีน้ำหนักเบา สามารถพกพาไปได้เฉพาะแต่ละคน

ป็นใหญ่ คือ ปืนที่ขนาดลำกล้องใหญ่ หนาและยาวกว่าป็นเล็ก ป็นใหญ่แต่ละกระบอกมีน้ำหนักมาก

หลาว คือ ไม้ที่เสี้ยนแหลม เป็นอาวุธสำหรับแทง

แหลน คือ เครื่องมือที่ใช้แทงปลาเป็นต้น ทำด้วยเหล็กกลมยาว ปลายแหลม มีด้ามยาว

กระป๋วย¹ ในที่นี้ น่าจะเป็นกระป๋วยของแขกที่มีลักษณะโค้งยาว เพื่อให้สะดวกสำหรับการต่อสู้นหลังม้า

ทวน คือ อาวุธชนิดหนึ่งคล้ายหอก แต่เรียวยาวและเบากว่า ด้ามยาวมาก

จ้าว คือ อาวุธชนิดหนึ่งคล้ายดาบ มีด้ามยาว ถ้าได้คอของด้ามมีขอสำหรับสับบังคับช้างได้เรียกว่า ขอจ้าว

ส่วนเครื่องป้องกันอาวุธ ได้แก่

โล่ คือ เครื่องป้องกันรูปร่างเป็นแผ่นสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีคันเป็นที่จับอยู่ด้านหลัง โล่มักทำด้วยหนังดิบแห้ง ใช้ควบคู่กับดาบบ้าง หอกบ้าง

ที่มา www.wangdermpalace.org

ที่มา www.wangdermpalace.org

ที่มา <http://th.wikipedia.org/>

เขน คือ เครื่องป้องกัน มีรูปร่างกลม ตรงกลางนูนขึ้นเล็กน้อย คล้ายหลังเต่า ด้านหลังมีห่วงสำหรับสอดแขนและมือจับ เขนทำด้วยโลหะใช้ควบคู่กันกับดาบหรือพร้า เรียกว่า ดาบเขน หรือพร้าเขน อนึ่ง เขนนี้ถ้านำขึ้นติดสองข้างสับคัปลูกเครื่องศัสตราวุธต่างๆ ตั้งแต่บนหลังข้างศึก ข้างนั้นเรียกว่า “ข้างเขน”

ปัจจุบันเราจะเห็น เขน ได้จากเครื่องหมายทางราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่เรารู้จักและเรียกว่า “ตราโล่” นั้น ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดภาพเครื่องหมายราชการ ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายราชการ พุทธศักราช ๒๔๘๒ (ฉบับที่ ๑๖๘) ลงวันที่ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๔ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๘ ตอนที่ ๘๐ ง วันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ หน้า ๔ ได้ให้คำจำกัดความว่า “เครื่องหมายราชการแห่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นรูปพระแสงดาบเขนและโล่ ซึ่งเป็นรูปวงกลมเส้นคู่สองชั้น วงนอกเป็นลายพรรณพฤษภักษา วงในเป็นลายใบเทศผูกกลายเป็นรูปหน้าสิงห์ (ไม่จำกัดสีและขนาด)”²

1 ผู้เขียน

2 <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2544/D/080/4.PDF>

เสียงสะท้อน

จากชาวพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น (ตอน 2)

ในฉบับที่ผ่านมา ผู้เขียนได้กล่าวถึงการพูดคุยกับผู้ดูแลพิพิธภัณฑสถานที่เข้าร่วมจัดบูธในงานเทศกาลพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น และได้ตั้งคำถามและพยายามหาคำตอบคำถามเหล่านั้นไว้ 3 ข้อ หนึ่งใน เทศกาลฯ สร้างความภาคภูมิใจให้ชาวบ้านอย่างไร สอง ชาวบ้านเข้าใจความหมายของสยามใหม่จากมุมมองท้องถิ่นอย่างไร สาม เทศกาลฯ ได้สร้างความเข้มแข็ง (Empower) ให้กับพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นอย่างไร ฉบับที่แล้วผู้เขียนได้ตอบโจทย์ข้างต้นว่างานเทศกาลฯ เป็นเหมือนพื้นที่แห่งความภูมิใจสำหรับบอกเล่าเรื่องราวของคนที่นี่ในของสะสมและพิพิธภัณฑสถาน เทศกาลฯ เปรียบเสมือนช่วงเวลาพิเศษหรือพิธีกรรม ที่เปลี่ยนสถานภาพของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นนั้นๆ มากขึ้น และกล่าวถึงความเข้าใจของผู้ร่วมงานต่อประเด็นของงานที่ว่าด้วยเรื่อง สยามใหม่ จากมุมมองท้องถิ่น ในฉบับนี้ผู้เขียนจะอธิบาย 2 ประเด็นสุดท้ายเพื่อตอบคำถามดังกล่าวให้ชัดเจนขึ้น ดังนี้

Deconstruction of Locality ขอบเขตความหมายของคำว่า “ท้องถิ่น” ที่กว้างขวางขึ้น

การได้พูดคุยกับชาวบ้านที่ทำงานพิพิธภัณฑสถาน ทำให้เห็นขอบเขตความหมายของคำว่า “ท้องถิ่น” ที่กว้างขวางและมีพรมแดนที่ทับซ้อนกันระหว่างคนหลายกลุ่ม “ท้องถิ่น” จึงไม่ได้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ชนบทที่ห่างไกลทุรกันดาร หรืออยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติเหมือนภาพในจินตนาการหรือเป็นอุดมคติ หากแต่ “ท้องถิ่น” ที่ปรากฏอยู่ในงานพิพิธภัณฑสถาน รวมเอาคนหลากหลายกลุ่มและมีวิถีชีวิตทั้งภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และการพาณิชย์ มีทั้งการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนจากเมือง กึ่งเมือง กึ่งชนบท และการติดต่อไปมาหาสู่ระหว่างชาวบ้าน นักวิชาการ นักธุรกิจ นายทุน พระสงฆ์ และข้าราชการ

ความเป็นท้องถิ่นในงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในแง่ของภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม อาจดูได้จากสภาพแวดล้อมและภูมิประเทศที่พิพิธภัณฑ์นั้นๆ เกิดขึ้น เช่น การทำนาข้าวในเขตที่ลุ่มน้ำท่วมสูง ที่ต้องปลูกข้าวพันธุ์ที่โตตามน้ำในเขตฉะเชิงเทรา ชาวนาจะใช้เคียวที่มีลักษณะพิเศษ ด้ามเป็นรูปโค้งเพื่อเกี่ยวต้นข้าวขึ้นจากน้ำ เคียวลักษณะนี้เป็นของสะสมในพิพิธภัณฑ์โรงเรียนวัดหัวสำโรง อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา รวมทั้งมีการร้องเพลงซางซึก ในช่วงเกี่ยวข้าวและนวดข้าว ซึ่งชาวหัวสำโรงพยายามฟื้นฟูให้ลูกหลานสืบทอดเพลงชนิดนี้ ปัจจุบันเขตอำเภอลำปลายงาย กลายเป็นนิคมอุตสาหกรรมที่ลูกหลานชาวนาจำนวนมากเข้าไปเป็นคนงานในโรงงานท้องถิ่น บ้านหัวสำโรงจึงมีความเป็นเกษตรกรรมพร้อมกับอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับชุมชนหนองขาว อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี ซึ่งแต่เดิมเป็นชุมชนปลูกข้าว ปลูกฝ้าย ปัจจุบันเมื่อมีโรงงานน้ำตาลมาตั้ง พื้นที่ปลูกฝ้ายก็เปลี่ยนเป็นไร่อ้อย ทำให้การทอดผ้าจากฝ้ายเปลี่ยนเป็นการทอดผ้าที่ใช้เส้นใยสังเคราะห์

การเปลี่ยนแปลงภูมิประเทศและภูมิศาสตร์วัฒนธรรมเหล่านี้ พบได้ทั่วไปในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกำลังเผชิญและมีผลต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต แต่การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ยังไม่ได้สะท้อนออกมาจากการทำงานพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากชาวบ้านที่ทำงานพิพิธภัณฑ์ (รวมถึงงานวัฒนธรรม) มุ่งสนใจแต่เรื่องราวอดีตและประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่น สนใจที่จะรื้อฟื้นความทรงจำจากคนชราในชุมชน เก็บรักษาข้าวของเครื่องใช้เก่าๆ ที่เคยใช้ทำอะไรทำนา หรือของโบราณที่ขุดพบในชุมชน การจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่เป็น “กระแสหลัก” จึงเป็นการเก็บรักษาอดีตที่หายไป แต่ความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมถูกมองข้ามไป ด้วยเหตุผลที่ว่าอุตสาหกรรมเป็นของสมัยใหม่ที่ทำลายวัฒนธรรมในอดีตที่สวยงาม

จะเป็นเรื่องที่ทำนายพอสมควร ถ้าในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจะนำเสนอเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตัวเอง ผ่านมุมมองร่วมสมัย เช่น การเข้ามาของยาเสพติดในชุมชนหัวสำโรง อ.แปลงยาว จ.ฉะเชิงเทรา

ปัญหาการขโมยหัวกริชของเด็กกิตติยาในชุมชนตะโล๊ะหะลอ อ.รามัน จ.ยะลา การตัดไม้โกงกางและทำลายป่าชายเลนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จ.สมุทรปราการ การที่ชาวบ้านชนธิรัฐโบราณไปขายเพื่อทำทางรถไฟในชุมชนวัดห้วยตะโก อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม การเปลี่ยนอาชีพมาทำไร่อ้อยของชาวหนองขาว อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี การเข้ามาของการท่องเที่ยวและตลาดน้ำในชุมชนคลองลัดมะยม เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ การเข้ามาของทัวร์ชาวต่างชาติในวัดคงคาราม อ.โพธาราม จ.ราชบุรี ปัญหาการขึ้นค่าเช่าที่ และการไล่ชาวบ้านของเจ้าอาวาสวัดเกาะแก้ว ในชุมชนบางน้อย จ.สมุทรสงคราม การสร้างตลาดนัดและตลาดน้ำในวัดคลองแห จ.สงขลา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น วัฒนธรรมร่วมสมัยเหล่านี้มักจะได้รับ การบอกเล่าผ่านชาวบ้าน และผู้เขียนก็จะได้ยินเสียงบ่นและตำหนิว่าสิ่งเหล่านี้เข้ามาทำลายชีวิตชุมชน ในขณะที่ได้ฟังคำชื่นชมและความโยเยหาอดีตที่ไม่อาจกลับคืนมาได้ ชาวพิพิธภัณฑท์จะมองดูวัตถุสิ่งของโบราณและ ภาพถ่ายในอดีตด้วยความชื่นชมและเปรียบเทียบกับว่าของโบราณดีกว่า ปัจจุบัน

ดังนั้น “ท้องถิ่น” ในงานพิพิธภัณฑท์ท้องถิ่น จึงจำกัดขอบเขตอยู่ที่ “เรื่องอดีต” ที่เคยมีชีวิตอยู่เมื่อ 100-200 ปีก่อน และเรื่องอดีตก็ถูกมอง ด้วยสายตาคนปัจจุบันว่า “ดีกว่า” ในขณะที่เรื่องปัจจุบัน เช่นวัตถุสิ่งของที่ บริโภคในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องใกล้ตัวและถูกมองว่า “ธรรมดา” ถึงแม้ว่า การรื้อฟื้นอดีตหรือความทรงจำเกี่ยวกับอดีต เช่น การใช้เรือพาย การใช้ หม้อดิน เตาถ่าน การทอผ้า ฯลฯ จะเป็นเรื่องที่ควรจดจำและน่าเรียนรู้ แต่ ชีวิตสมัยใหม่ของชาวบ้านที่พึ่งพิงวัฒนธรรมบริโภคและสินค้าอุตสาหกรรม ก็ควรจะถูกบันทึกไว้ในท้องถิ่นของตนเองด้วย เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจว่า ชาวบ้านมีการปรับตัวต่อชีวิตสมัยใหม่อย่างไร

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ “ท้องถิ่น” ในความหมายใหม่ตามความคิด ของผู้เขียน มิใช่แค่เรื่องราวอดีตของชุมชนเกษตรกรรม แต่เป็นเรื่องราว ร่วมสมัยของคนรุ่นต่างๆ ที่ปรับตัวทางสังคมวัฒนธรรม และสร้างความ หมายต่อถิ่นอาศัยของตัวเองอย่างต่อเนื่อง และเป็นกระบวนการ

Surviving Local Museum ความอยู่ยั้งยืนยงของพิพิธภัณฑ์

ในการทำงานพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคมากมาย ปัญหาหลักที่ชาวพิพิธภัณฑ์มักจะต้องพูดถึงคือ การขาดแคลนงบประมาณ ซึ่งมีตั้งแต่การไม่มีงบประมาณ งบประมาณไม่เพียงพอ ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ ไปจนถึงการแสวงหางบประมาณจากการทอดผ้าป่า หรือการจำหน่ายของที่ระลึก เช่น วัดศรีโคมคำ จ.พะเยา จัดทอดผ้าป่า และให้เจ้าพระเพื่อหารายได้ทำพิพิธภัณฑ์บ้านปะอาว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี จัดทอดผ้าป่าปีละ 2 ครั้งเพื่อหาทุนสร้างอาคารพิพิธภัณฑ์ราคา 4 ล้านบาท เป็นต้น สำหรับพิพิธภัณฑ์ที่เป็นของส่วนตัว เจ้าของพิพิธภัณฑ์จะเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายโดยใช้เงินส่วนตัว เช่น พิพิธภัณฑ์เรือจำลอง คลองลัดมะยม เขตตลิ่งชัน ซึ่งมีลุงชวนเป็นเจ้าของ ใช้เงินบำนาญของตัวเองมาจุนเจือพิพิธภัณฑ์ ซึ่งปัจจุบันต้องเช่าห้องเดือนละ 1 หมื่นบาทเพื่อทำพิพิธภัณฑ์ และกำลังถูกไล่ ลุงชวนต้องเดือดร้อนไปหาที่เช่าแห่งใหม่ คุณอนันต์ชัยและภรรยา เจ้าของพิพิธภัณฑ์อนันต์ชัยไทยโบท เขตหนองแขม หาเงินโดยการทำเรือจำลองขายหรือรับจัดงานนิทรรศการ เพราะมีพื้นความรู้เกี่ยวกับสถาปนิก คุณโกมล เจ้าของพิพิธภัณฑ์โกมลผ้าโบราณ จ.แพร่ จำหน่ายผ้า และผลิตภัณฑ์ผ้าเพื่อหารายได้มาทำงานพิพิธภัณฑ์ คุณมานิตย์ เจ้าของพิพิธภัณฑ์หนังกลางแปลง อ.งาว จ.ลำปาง จำหน่ายสมุนไพรแปรรูปเพื่อหารายได้ เป็นต้น

พิพิธภัณฑ์ที่มาจากการเก็บสะสมส่วนตัว เช่น พิพิธภัณฑ์บ้านเชียงเหียน จ. มหาสารคาม เก็บสะสมหนังบักต้อ หรือหนังประมอทัย (หนังตะลุงอีสาน) พิพิธภัณฑ์ตั้งเข็มชะ จ.สมุทรสงคราม เก็บสะสมไหโบราณ และเครื่องสังคโลก จากการพูดคุยกับเจ้าของพิพิธภัณฑ์พบว่า ลูกหลานที่มีการศึกษาจะเข้ามาช่วยสืบสานงานพิพิธภัณฑ์ และคนเหล่านี้มักจะชอบทำงานช่วยเหลือสังคม เช่น เปิดบ้านเป็นโรงเรียนฝึกงานฝีมือให้นักท่องเที่ยวมาชม ต้อนรับนักเรียน นักศึกษาที่เดินทางมาเยี่ยมชมเป็นหมู่คณะ และช่วยงานสังคมที่มีอยู่ในชุมชน เจ้าของพิพิธภัณฑ์ส่วนตัวที่เป็นเอกชนเหล่านี้มักจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ เช่น อบต. เทศบาล

หรือจังหวัด เพราะรัฐมองว่าพิพิธภัณฑสถานเป็น “ธุรกิจ” ที่มีรายได้มากกว่าจะมองว่าเป็นการส่งเสริมงานวัฒนธรรมให้กับชุมชน ปัญหาการอยู่รอดของพิพิธภัณฑสถานจึงมากไปกว่าเรื่องงบประมาณ แต่เป็นเรื่องทัศนคติของภาครัฐ ที่มองพิพิธภัณฑสถานเป็นเรื่องธุรกิจ

นอกเหนือจากเรื่องงบประมาณ สิ่งที่มีผลต่อการอยู่รอด หรือการต่อลมหายใจของพิพิธภัณฑสถานคือ ทัศนคติที่ไม่ตรงกันของคนท้องถิ่น หรือคนในหมู่บ้าน เช่น ชาวบ้านแบ่งเป็นสองกลุ่มระหว่าง กลุ่มอบต. กับ กลุ่มวัด ปัญหาความไม่ร่วมมือขององค์กรปกครองท้องถิ่น บางแห่งผู้บริหารสนใจการแสวงหากำไรจากกิจกรรมการค้ามากกว่าการส่งเสริมวัฒนธรรม/พิพิธภัณฑสถาน ปัญหารรมสิทธิ์ที่ดินของที่ตั้งพิพิธภัณฑสถาน ปัญหาอาคารผู้ฟัง ทรุดโทรม ฯลฯ

ปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวมาข้างต้นวางอยู่บนฐานความคิดร่วมกันอย่างหนึ่งคือ งานวัฒนธรรมในสังคมไทยไม่ใช่เรื่องของปากท้อง รัฐมองว่าการทำพิพิธภัณฑสถานและงานด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเป็นเรื่องของการร้องรำทำเพลง และมีไว้เพื่อโชว์ตามเทศกาลงานประเพณีสำคัญๆ รัฐไม่ได้มองว่างานด้านนี้จะช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิต และทุนทางสังคมให้กับคนในชุมชนได้อย่างไร ซึ่งเป็นการมองวัฒนธรรมเพียงผิวเผินและคับแคบหรือมองแค่วัตถุสิ่งของที่มองเห็นได้ด้วยตา แต่วัฒนธรรมไม่ได้มีเพียงรูปธรรม ยังมีส่วนที่เป็นความคิดความเชื่อที่ตกทอดมาจากอดีตและหารู้จักนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวัน ก็จะมีผลเชิงบวกต่อสังคมส่วนรวม

ดังนั้น การสร้างความเข้มแข็ง (empower) ให้กับพิพิธภัณฑสถานจึงมีขอบเขตมากไปกว่าการที่ชาวบ้านมีโอกาสมาจัดแสดงในงานเทศกาลฯ นี้ เพราะกระบวนการสร้างพลังและความเข้มแข็งให้กับพิพิธภัณฑสถาน จะต้องทำความเข้าใจฐาน ความคิดของสังคมที่มีต่องานด้านวัฒนธรรม

เสวนาวิชาการพิพิธภัณฑท์ “ภาพลักษณ์พิพิธภัณฑ์... ใครคือคนอยู่เบื้องหลัง”

เมื่อวันที่ 31 มีนาคมที่ผ่านมา ฉันได้เข้าร่วมการฟังเสวนาพิพิธภัณฑท์ที่สมาคมพิพิธภัณฑท์ไทยได้จัดขึ้น ณ ห้องประชุมอเนกประสงค์หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ในหัวข้อเรื่อง “ภาพลักษณ์พิพิธภัณฑท์...ใครคือคนอยู่เบื้องหลัง” โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มากด้วยประสบการณ์ ทั้งด้านพิพิธภัณฑท์ การบริหารจัดการองค์กร และการตลาด คือ คุณวีณา อ่องจรีต นักการตลาดชื่อดังของไทย และคุณภารวี วงศ์จริชัย Senior Strategic Advisor จากสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาร่วมให้เกียรติเป็นวิทยากรในครั้งนี้ และยังมิคุณสมลักษณ์ เจริญพจน์ นายกสมาคมพิพิธภัณฑท์ไทย มาร่วมเป็นผู้ดำเนินรายการที่ช่วยเพิ่มความเข้มข้นและสีสันตลอดการเสวนาในครั้งนี้ให้สนุกมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันวงการพิพิธภัณฑท์ในประเทศไทยมีการพัฒนาขึ้นหลาย ๆ ด้าน ซึ่งล้วนมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องภาพลักษณ์ คุณวีณาและคุณภารวีเสนอว่า ตลอดเวลาที่ผ่านมา พิพิธภัณฑท์ได้มอบอะไรให้บ้าง มีคุณค่ามากน้อยและเหมาะสมเพียงใดต่อผู้เข้าชมพิพิธภัณฑท์ และพิพิธภัณฑท์ควรพลิกแพลงมิติอะไรให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาด ซึ่งพิพิธภัณฑท์ส่วนมากมักมองว่า การโฆษณาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการบ่งบอกคุณค่าของพิพิธภัณฑท์ แต่ “หัวใจและความเป็นตัวตน” ที่แท้จริงของพิพิธภัณฑท์จะเป็นตัวบ่งบอกภาพลักษณ์พิพิธภัณฑท์ได้ดีที่สุด เพราะบางครั้งการโฆษณาอาจจะไม่ใช่การแสดงตัวตนของพิพิธภัณฑท์ที่แท้จริง

แม้ว่าการโฆษณาอาจจะไม่ใช่การแสดงตัวตนของพิพิธภัณฑ์เสมอไป แต่เราก็สามารถนำการโฆษณามาใช้ โดยวางอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่มีใน พิพิธภัณฑ์ เพราะพิพิธภัณฑ์ไม่ใช่แผงซีกฟอกที่มีหน้าตาเหมือนกันหมดในท้องตลาด แต่พิพิธภัณฑ์มีสิ่งที่แตกต่างกันไป หลายพิพิธภัณฑ์อาจมีของ (วัตถุสะสม) เหมือนกัน แต่ของนั้นอยู่ในท้องถิ่นต่างกัน มีเรื่องเล่าแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นถ้าเราค้นพบตัวตนของพิพิธภัณฑ์ สิ่งอื่นๆ ก็จะตามมา

ขณะเดียวกัน จุดยืนทางองค์ความรู้ของแต่ละพิพิธภัณฑ์ก็มีความสำคัญ หากไม่มีจุดยืนองค์ความรู้ที่ชัดเจน อาจทำให้ไม่สามารถดึงจุดเด่นของพิพิธภัณฑ์ให้ชัดเจนได้ บางครั้งเกิดปัญหาว่า การนำเสนอภาพลักษณ์เป็นการสร้างความความสนใจในเฉพาะช่วงเวลานั้น แต่ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน พิพิธภัณฑ์จึงไม่สามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์องค์ความรู้สำหรับคนทั่วไปได้

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงพิพิธภัณฑ์เราคงต้องนึกถึง“ภัณฑารักษ์” ผู้ที่รวบรวมและวิเคราะห์ความรู้ต่างๆ แล้วนำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ “ภัณฑารักษ์” เป็นคำที่เกิดขึ้นหลังจากพิพิธภัณฑ์ได้เพิ่มบทบาทใน

การดำเนินงาน ให้เป็นสถาบัน
นอกจากการรวบรวมวัตถุสิ่งของ
ที่มีการอนุรักษ์ และจัดระบบการ
ทำทะเบียนวัตถุ จากสถานที่เก็บ
รวบรวมวัตถุสิ่งของไปสู่สถาบันที่
สร้างและเผยแพร่ความรู้สู่สังคม
ทำให้พิพิธภัณฑ์ต้องอาศัยบุคคล
ที่มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุสะสม
มาช่วยดำเนินการในพิพิธภัณฑ์

“ภัณฑารักษ์” จึงเป็นภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ด้วย แต่ปัญหาคือ หาก
ยังไม่สามารถมองหาบทบาท หน้าที่ และคุณค่าของภัณฑารักษ์ว่าคืออะไร
ก็เท่ากับว่าเรายังหาภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ไม่พบเช่นกัน

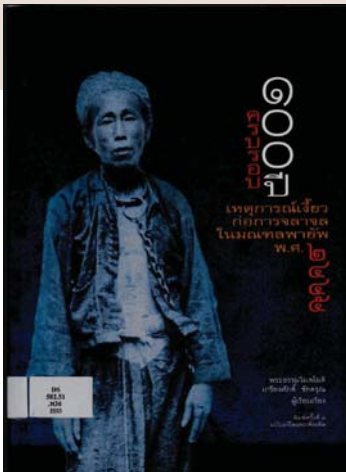
ภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์นั้นได้มาจากหลายๆ ที่ บางทีมาจาก
คนก่อตั้งว่าอยากให้พิพิธภัณฑ์มีภาพลักษณ์อย่างไร แล้วใช้สิ่งนั้นเป็นตัว
เปิดใจ อย่างเช่น สินค้าของ สตีฟ จอบส์ (Steve Jobs) ผู้ร่วมก่อตั้ง
บริษัทคอมพิวเตอร์แอปเปิ้ล ได้ใช้ภาพลักษณ์ที่มาจากตัวของเขาเอง โดย
ใช้สัญลักษณ์แอปเปิ้ลมาเป็นจุดขายและสร้างความแตกต่างด้านความคิด
สร้างสรรค์ ซึ่งคนซื้อไม่ได้ซื้อเพราะแอปเปิ้ลเป็นคอมพิวเตอร์อย่างเดียว
แต่ซื้อเพราะภาพลักษณ์ ความทันสมัย ความคิดสร้างสรรค์ ที่มีอยู่ใน
สินค้าแอปเปิ้ล เช่น i-pod, i-phone, i-pad จึงเป็นการบอกได้ว่าภาพ
ลักษณ์มักจะวางอยู่บนหัวใจการสร้าง ความแตกต่างในด้านความคิด
สร้างสรรค์

ยกตัวอย่างเช่น มิวเซียมสยามที่สร้างจุดยืนขององค์กรให้
เข้มข้นและชัดเจนมากขึ้น โดยเรียกตัวเองว่า ดิสคัฟเวอร์มีวเซียม (Dis-
covery Museum) หมายถึงการให้ผู้เข้าชมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการ
นิทรรศการที่จัดขึ้น เป็นการเรียนรู้ที่มีอุปกรณ์และเทคโนโลยีมาเสริมเพื่อ
ความบันเทิง แต่ต้องพึงระวังว่า ถ้านำจุดขายของพิพิธภัณฑ์ไปวางอยู่บน
มัลติมีเดียและเทคโนโลยี เพื่อต้องการทำให้ผู้เข้าชมเกิดความสนใจและ

ความตื่นเต้น ก็อาจเป็นความคาดหวังของผู้เข้าชมว่า สิ่งนั้นต้องเป็นสิ่งที่เขาต้องได้รับ ซึ่งหมายความว่าทุกปีต้องมีงบประมาณมหาศาลที่นำมาใช้ปรับปรุงนิทรรศการ ทำให้เกิดความฟุ่มเฟือยและมีการแข่งขันอย่างไม่มีสิ้นสุด

การสร้างภาพลักษณ์พิพิธภัณฑ์ที่ดี จึงต้องทำให้ทุกคนสามารถสัมผัสได้ และเป็นสิ่งที่พิพิธภัณฑ์มองว่าเป็นภาพลักษณ์ที่มีคุณค่า ถ้าเปรียบภาพลักษณ์เป็นผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่ง คงจะต้องเลือกกว่าเป็นผลิตภัณฑ์อะไร เพื่อให้ผู้เข้าชมรู้วาทรรศการของพิพิธภัณฑ์นี้คือหัวข้ออะไร กิจกรรมที่จะทำคืออะไร ซึ่งอาจจะไม่ต้องมีการโฆษณาเลย เพราะคนจะเห็นว่าจุดยืนของพิพิธภัณฑ์นั้นคืออะไร แต่การสร้างภาพลักษณ์พิพิธภัณฑ์ต้องเป็นการทำที่ตรง ชัดเจน มีจุดยืนคงเส้นคงวา และทำให้ผู้ร่วมงานทั้งหมดยอมรับและทำงานอย่างเต็มใจ อย่างเช่นพิพิธภัณฑ์ที่สิงคโปร์ แม้แต่ยามยังสามารถถ่ายทอดความรู้ในพิพิธภัณฑ์ที่ตนต้องดูแลได้อย่างดี ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ที่ดีอย่างหนึ่ง

ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ถือว่ามียุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างองค์ความรู้ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ การแพทย์ และเทคโนโลยี หากพิพิธภัณฑ์พัฒนาให้ชัดเจนทั้งจุดยืน บทบาทหน้าที่ของภัณฑารักษ์ และองค์ความรู้ของพิพิธภัณฑ์ ต่อไปพิพิธภัณฑ์ไทยคงมีภาพลักษณ์ที่น่าสนใจ.....

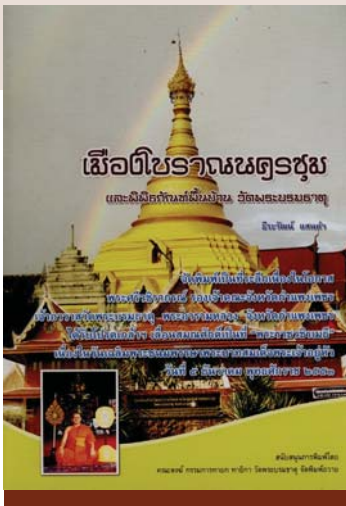

ครบรอบ 100 ปี เหตุการณ์เงี้ยวก่อการจลาจล ในมณฑลพายัพ พ.ศ. 2445

พระธรรมวิมลโมลี และเกรียงศักดิ์ ชัยดรุณ /
2553 (พิมพ์ครั้งที่ 3)

ISBN 974-90441-9-4

หนังสือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเล่มสำคัญ ที่รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลจากหลักฐานชั้นต้น ทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่น พร้อมภาพประกอบที่หาชมได้ยาก เกี่ยวกับเหตุการณ์ก่อการจลาจลของเงี้ยวในภาคเหนือ ในสมัยรัชกาลที่ 5 เผยให้เห็นมุมมองที่แตกต่างหลากหลายของกลุ่มผลประโยชน์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้ จัดพิมพ์ครั้งแรกเนื่องในโอกาสครบรอบวันเกิด 85 ปี เมื่อ พ.ศ. 2545 ของพระธรรมวิมลโมลี เจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ

เมืองโบราณนครชุม และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดพระบรมธาตุ

ธีระวัฒน์ แสนคำ / หนังสือชุดประวัติศาสตร์
ชุมชนโบราณในภาคเหนือตอนล่าง / 2553

รวมสองบทความที่วาดด้วยประวัติเมืองโบราณนครชุม กำแพงเพชร และประวัติความเป็นมาและจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระบรมธาตุ ที่ปัจจุบันเป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนตำบลนครชุม จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสท่านเจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุ จ.กำแพงเพชร ได้รับโปรดเกล้าฯ เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาวงศรเมธี

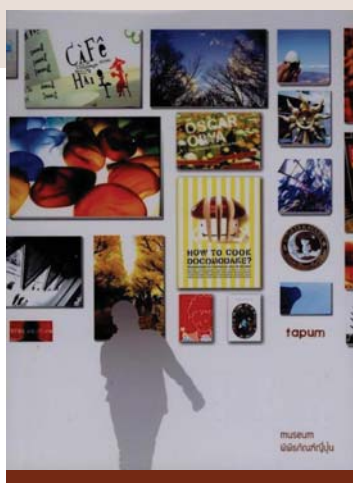

คลองพืงเส้นทางน้ำสายประวัติศาสตร์

ธีระวัฒน์ แสนคำ และคณะ/โครงการเสวนา
วิชาการกลุ่มประวัติศาสตร์สองข้างทาง
ครั้งที่ 2 / 2553

ISBN 978-616-7322-11-7

รายงานการวิจัยเล็กๆ ของสมาชิกกลุ่ม
ประวัติศาสตร์สองข้างทาง มหาวิทยาลัย
นเรศวร เกี่ยวกับสภาพและความสำคัญของ
คลองพืง เส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญ
ในประวัติศาสตร์ของเมืองพิษณุโลก โดย
ศึกษาทั้งในมิติประวัติศาสตร์และฉายภาพ
ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน เป็นจุด
เริ่มต้นสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเข้าใจและเห็น
ความสำคัญภูมินิเวศของตนเอง

พิพิธภัณฑสถาน

ฤชดา เมชินทรีย์ / สำนักพิมพ์ FULLSTOP /
2553 / 235 บาท

ISBN 978-616-7422-00-8

ว่ากันว่าพิพิธภัณฑสถานมีอยู่ประมาณ 3,000 แห่ง
ทั่วประเทศ และมีหลายพิพิธภัณฑสถานที่แตกต่างกัน
ซึ่งผู้เขียนคาดไม่ถึงว่าจะมีพิพิธภัณฑสถาน
ได้ เช่น พิพิธภัณฑสถานเกลือและบุหรี่ย พิพิธภัณฑ
สถานดอกไม้ ผู้เขียนเล่าประสบการณ์ตัวเองที่มี
โอกาสไปชมพิพิธภัณฑสถานหลายสิบแห่งในญี่ปุ่น
พร้อมคำแนะนำดีๆ หากใครจะไปเที่ยวชม

“...ผมเรียนรู้อดีตเพื่อเข้าใจปัจจุบัน
เพื่อให้ทันอนาคต คนพิพัตถ์ไม่ใช่ว่าไม่รู้ของใหม่
เราต้องมี 4 ส. คือ

“สังเกต”

“สงสัย”

“สอบถาม”

แล้วก็ “สืบค้น” ...”

คุณสมศักดิ์ สืบญเรือง
บ้านเกวียนมุก: พิพัตถ์พื้นที่บ้านอีสานสองฝั่งโขง
อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
1 ธันวาคม 2553

สารบัญ

3	จากใบบรรณานิติการ	29	เรื่องเล่าและข้อหาของ
4	ข่าวพิพิธภัณฑ	33	เรื่องเล่าจากสังคมไทย
7	เรื่องเล่าวิวัฒนาการ	36	ควีนหลางงานเทศกาล
11	108-1009	41	เรื่องเล่าทำยาเล่ม
15	แนะนำพิพิธภัณฑ	46	แนะนำหนังสือ
22	พิพิธภัณฑต่างแดน	47	คมคิดสะกิดใจ

สารบัญ

สารบัญฉบับนี้จัดทำขึ้น

โครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑที่ท้องถิ่น
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
เลขที่ 20 ถนนบรมราชชนนี เขตตลิ่งชัน
กรุงเทพฯ 10170

กรุณาส่ง

บุคลากรและผู้สนับสนุนพิพิธภัณฑ	จุดทำโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
และบริษัท จิตการและพัฒนาทรัพยากรทางภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน)	
บรรณาธิการ	นวลพรรณ นุญธรรม
กองบรรณาธิการ	สุริยา คำเมือง ปณิดา สระวาสิ จุฑามาศ ลิ้มรัตนพันธ์
รูปเล่ม/พิสูจน์อักษร	ศุภกฤต พยัคศรี เมธิณี ชุ่มมผล
ประสานงาน	พรณรวิ ปรีชญณะ
จำนวนพิมพ์	เล่มที่ 1 แก้วมูช
	2,000 เล่ม